

Tipăriturile macariene – 500 de ani de spiritualitate și cultură în Țările Române

Mănăstirile ortodoxe au fost dintotdeauna focare de cultură. Călugării au fost nu doar cei care au impulsivat și susținut viața duhovnicească a poporului, dar și cei care au răspândit cultura și arta în neamul lor. Spiritualitatea și cultura sunt două componente inseparabile în istoria Răsăritului ortodox. Manuscrisele liturgice au fost cele care au contribuit decisiv la păstrarea unității acestei Ortodoxii preocupate în aceeași măsură de viața duhovnicească dar și de cultură.

În Țările Române aproape toți domnitorii au dorit să cultive aceste două componente esențiale ale Ortodoxiei. În mediul ecleziastic muntenesc și moldovenesc a apărut la sfârșitul secolului al XV-lea un tip românesc de carte liturgică manuscrisă, iar voievozii vremii au vrut să-i dea o formă definitivă prin introducerea tiparului. Un exemplu luminos l-a dat în acest sens la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului XVI voievodul Radu cel Mare (1495-1508), care a vrut prin intermediul textului tipărit să uniformizeze tradiția manuscriselor liturgice care circulau în acel moment în Țările Române. Astfel, la mănăstirea Dealu, cel mai probabil, el înființează o tipografie în care a lucrat vestitul călugăr sârb Macarie care învățase meșteșugul tiparului la Veneția și imprimase câteva cărți slave în tipografia principelui Gheorghe Cernoievi din Cetinje (Muntenegru): *Octoihul* (două părți 1493 și 1494), *Psaltirea* (1495) și *Molitvelnicul* (1493-1495). El s-a refugiat în Țara Românească, și prin osteneala și truda sa și prin cheltuiala domnitorului Radu cel Mare

au apărut primele trei cărți tipărite pe pământ românesc, și anume: *Liturgierul* (1508) – prima ediție a acestei cărți de cult în Biserica Ortodoxă, *Octoihul* (1510) și *Tetraevanghelul* (1512), toate în limba slavonă de redacție medio-bulgară, împodobite cu numeroase frontispicii și inițiale înflorate, care au cunoscut o largă difuzare la noi, dar și în țările slave sud-dunărene. După 1512, în timpul lui Neagoe Basarab (1512-1521), smeritul călugăr Macarie a fost ales mitropolit al Ungrovlahiei, cu sediul la Târgoviște și în această calitate a îndrumat întreaga viață bisericească a țării și a sprijinit toate acțiunile culturale și constructive ale acestui domnitor.

Liturgierul tipărit în 1508, din care un prețios exemplar se păstrează în arhiva Arhiepiscopiei noastre, este prima ediție a acestei cărți de cult în Biserica Ortodoxă. El începe cu o frumoasă învățătură a Sfântului Vasile cel Mare despre Sfânta Liturghie și despre apropierea cu vrednicie de Sfânta Împărtășanie, după care urmează tabla de materie a cărții, iar apoi sunt redate integral textele Liturgiilor Sfântului Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Dialogul. Urmează rugăciunile vecerniei mari, altele «pentru toate păcatele vrute și nevrute» și se termină cu epilogul în care apar datele referitoare la apariția cărții, care azi se pun pe pagina de titlu a cărții: s-a început tipărirea în timpul lui Radu voievod, s-a terminat în primul

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENȚIU STREZA
Arhiepiscopul Sibiului
și Mitropolitul Ardealului

Aniversare UNESCO – 2008

Umanistul NICOLAE MILESCU SPĂTARUL, autorul primei traduceri integrale a Vechiului Testament în limba română – 300 de ani de la mutarea în veșnicie –

Comisia Națională a României pentru UNESCO a propus includerea în Calendarul Marilor Aniversări UNESCO, din anul 2008, a următoarelor personalități ale științei, culturii și spiritualității românești: fizicianul Șerban Țițeica (n. 1908), Mitropolitul Andrei Șaguna (n. 1808) și umanistul Nicolae Milescu Spătarul (m. 1708).

Dat fiind faptul că și Biserica noastră a hotărât în sesiunea sinodală din martie a.c., ca 2008 să fie un „an comemorativ al Bibliei și Liturghiei”, pornind de la considerentul că tocmai se împlinesc 360 și respectiv 320 de ani de la apariția primelor ediții parțiale și integrale ale Bibliei, în limba română (1648 – Noul Testament de la Bălgrad – Alba-Iulia și 1688 – Biblia de la București. Și, am mai adăuga noi și 150 de ani de la apariția Bibliei de la Sibiu – 1856-1858), precum și 500 de ani de la tipărirea primului Liturgier slavon în 1508, la Târgoviște, am ales să readucem în atenție, în acest număr al „Telegrafului Român”, figura eruditului umanist Nicolae Milescu Spătarul care are, precum vom

vedea, legătură (ca de altfel și Șaguna) atât cu propunerea UNESCO, cât și cu cea a Bisericii Ortodoxe Române.

Acest boier și cărturar moldovean s-a născut în 1636, în Mileștii Vasluiului, într-o familie originară din Peloponez. A învățat mai întâi carte în „Academia vasiliană” de pe lângă biserica „Trei Ierarhi” din Iași, iar între 1647 și 1650 la „Marea Școală” a Patriarhiei din Constantinopol, unde au studiat și alți boieri români, din ambele Principate, între care îl vom aminti doar pe Dimitrie Cantemir. Aici, în școala patriarhală s-a conturat și de aici s-a răspândit mai apoi în tot spațiul balcanic ideea eliberării creștinilor de sub jugul otoman. (Date în legătură cu obârșia și pregătirea lui Nicolae Milescu a se vedea la P.P. Panaitescu, Nicolae Milescu Spătarul, Editura Junimea, Iași, 1987, p. 5-7).

Reîntors în Moldova, ajunge „gramatic” (secretar) la curtea domnitorului Gheorghe Ștefan

(continuare în p. 4)

Pr. prof. dr. Dumitru ABRUDAN

ANDREI ȘAGUNA și Revoluția Românească din 1848-1849

Împlinirea a 160 de ani de la Revoluția Românească din Transilvania din anii 1848-1849, ca și împlinirea a 135 de ani de la moartea celui mai strălucit ierarh al Transilvaniei din toate timpurile, Andrei Șaguna († 16/28 iunie 1873), ne îndeamnă să prezentăm câteva aspecte privind implicarea lui, dar și a altor slujitori ai Bisericii în evenimentele dramatice ale acelor ani. În primul rând trebuie subliniat faptul că el a fost considerat, atât de contemporani, cât și de urmași, drept „diplomatul” revoluției, alături de Simion Bărnuțiu, „teoreticianul” sau „ideologul” ei, mai târziu organizatorul administrației românești și Avram Iancu, cel ce s-a ocupat cu recrutarea, instruirea

Fotografie a mitropolitului Andrei Șaguna, din albumul său personal, datată 1871

și conducerea unei oști populare românești. Abia întors de la hirotonia sa întru episcop la Carloviț, a prezidat Adunarea națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, împreună cu episcopul unit Ioan Lemeni, deși acesta se va dezice, oficial, de hotărârile adoptate acolo, printr-o pastorală

adresată credincioșilor săi, iar în cadrul Dietei de la Cluj, din mai 1848, va vota hotărârea de „unire” a Transilvaniei cu Ungaria revoluționară. Ca vicepreședinți ai Adunării au fost aleși Simion Bărnuțiu și George Barițiu, iar între cei zece secretari s-au numărat și doi clerici: Timotei Cipariu de la Blaj și protopopul Ioan Popasu de la Brașov, viitorul episcop al Caransebeșului.

Două din cele 16 puncte ale „petiției naționale” adoptate atunci la Blaj priveau Biserica. Punctul 2, de pildă, cerea ca „Biserica română, fără distincțiune de confesiune, să fie și să rămână liberă, independentă de oricare altă Biserică, egală în drepturi și foloase cu celelalte Biserici ale Transilvaniei”. Se avea în vedere faptul că la data respectivă Biserica Ortodoxă din Transilvania și Banat era subordonată Mitropoliei sârbe de la Carloviț, iar cea unită Arhiepiscopiei

(continuare în p. 2)

Pr. prof. dr. Mircea PĂCURARIU

Comunicat de presă

Constatând că în anul 2008, se împlinesc 320 de ani de la tipărirea primei ediții integrale a Bibliei în limba română (1688) și 500 de ani de la tipărirea Liturgierului lui Macarie (1508), și că în anul 2009 se vor împlini 650 de ani de la întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei (1359), 650 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Grigorie Palama († 1359), 1630 de ani de la trecerea în veșnicie a Sf. Vasile cel Mare († 379) și 1620 de ani de la trecerea la viața cea neîmbătăntitoare a Sf. Grigorie de Nazianz († 389) și că, în legătură cu toate aceste evenimente, P.F. Părinte Patriarh Daniel a reflectat la elaborarea unor programe adecvate de comemorare;

Ca urmare a discuțiilor care au avut loc și la propunerea Comisiei teologice, liturgice și didactice, Sfântul Sinod a hotărât în ședința din 5 martie a.c. următoarele:

1. *La act și aprobă inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel privind proclamarea de către Patriarhia Română a anului 2008 ca an jubiliar dedicat Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii.*
2. *Aprobă programul-cadru național bisericesc inițiat și propus de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel pentru realizarea proiectului religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediatic intitulat „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.*
3. *Aprobă ca în fiecare eparhie și în fiecare școală teologică, ierarhii eparhioți să ia măsurile necesare pentru a reflecta programul-cadru național bisericesc prin acțiuni și programe locale (media, publicistice și editorialistice, conferințe, întruniri și simpozioane pastorale și teologice) și cu contribuția profesorilor de teologie, a specialiștilor, a preoților și monahilor, evidențiind importanța Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii în viața Bisericii atât în mod distinct, cât și în ceea ce privește legătura interioară dintre ele. O atenție specială se va acorda receptării acestor programe de către tineret.*
4. *Ca parte a programului-cadru național bisericesc, aprobă ca la Conferința pastoral-misionară semestrială de primăvară din anul 2008 să se trateze tema „2008 – Anul jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii”.*
5. *La act de demersul Administrației Prezidențiale privind realizarea unui parteneriat cultural între Administrația Prezidențială și Patriarhia Română pentru materializarea în anul 2008 a următoarelor evenimente: celebrarea a 320 de ani de la editarea BIBLIEI lui Șerban Cantacuzino, ctitor al așezămintelor de la Cotroceni, și aniversarea a 500 de ani de la fondarea primei tipografii românești, care a avut un ecou remarcabil în întreaga regiune.*
6. *La act și aprobă inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel privind proclamarea de către Patriarhia Română a anului 2009 ca an comemorativ-omagial dedicat Părinților capadocieni, care va fi promovat sub sigla: „2009 – Anul comemorativ-omagial al Părinților capadocieni: Sfântul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei († 379) și Sfântul Grigorie de Nazianz († 389)”, precum și schița de program, urmând ca până la sfârșitul anului 2008 să se prezinte spre aprobare un program-cadru național bisericesc adecvat.*
7. *La act că în anul 2009, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel se va realiza un program adecvat la nivelul Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei pentru aniversarea a 650 de ani de la întemeierea Mitropoliei Ungro-Vlahiei (1359) și pentru comemorarea a 650 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Grigorie Palama (1359), recomandând tratarea acestor evenimente în cadrul conferinței pastoral-misionare din toamna anului 2009.*

(urmare din p. 1)

an al domniei lui Mihnea voievod, s-a ostenit smeritul ieromonah Macarie, luna noiembrie, anul 7016 (= 1508).

Deosebit de important este de remarcat faptul că textul Liturghierului lui Macarie reprezintă o traducere deosebită și mai recentă a *Diataxei* patriarhului Filotei Kokkinos, diferită de cea făcută de patriarhul Eftimie în secolul al XIV-lea, ceea ce a reprezentat la acel moment o noutate absolută. Domnitorul a vrut să aibă astfel cea mai nouă traducere a textelor liturgice grecești.

Octoiul din 1510 oferă un tip interesant și rar al acestei cărți; el nu este nici Octoih Mare (cu cântările utreniei și vecerniei pentru toate zilele săptămânii, în toate cele 8 glasuri), nici un Octoih Mic (care cuprinde cântările utreniei și vecerniei, tot pe opt glasuri, dar numai pentru zilele de sâmbătă și duminică). Octoiul macarian cuprinde numai glasul întâi pentru toate zilele săptămânii, iar glasurile 2-8 sunt redată numai pentru cântările rostite sâmbăta și duminică. Octoiul din 1510 este un tip mixt de Octoih ce se deosebește fundamental de cel tipărit tot de monahul Macarie la Cetinje în 1494, care este un Octoih Mare. Deși ieromonahul Macarie este tipograful ambelor Octoihuri, numele lui fiind menționat ca atare în postfețele cărților, totuși, la baza imprimării celui din 1510 a stat un manuscris cu totul nou și deosebit, atât ca conținut, cât și ca ornamentație grafică, de cele uzuale care circulau în acea epocă în spațiul liturgic slavon¹.

Octoiul din 1510 are 200 de file în 25 de caiete, cu 22 de rânduri pe pagină, nu ca la Liturghier, care avea numai 15 rânduri.

Tipăriturile macariene – 500 de ani de spiritualitate și cultură în Țările Române

Ornamentația e mai săracă față de celelalte două tipărituri macariene, lipsindu-i literele ornate, care alcătuiesc podoaba acestor prime cărți românești, precum și mai multe din frontispicii.

Octoiul lui Macarie nu impresionează prin realizarea sa artistică, ci prin ideea care a stat la baza alcătuirii lui și care este unică și denotă o vie preocupare pastorală a clerului vremii. Se știe că un Octoih Mare cuprinde cântările vecerniei, miezonopticii și utreniei pe toate cele opt glasuri, însă volumul mare de text a determinat pe tipograful secolului al XVI-lea să împartă materialul în două volume distincte a câte patru glasuri, așa este împărțit Octoiul slavonesc al lui Coresi din 1574-1575².

Dat fiind faptul că și în acea epocă în cele mai multe biserici nu se făceau cele șapte Laude în fiecare zi, ci doar vecernia de sâmbătă seară și utrenia de duminică dimineața, au existat și Octoihuri care cuprindeau doar cântările utreniei și vecerniei pe aceste două zile, în opt glasuri, lăsând la o parte celelalte cântări pentru cinci zile ale săptămânii. Un astfel de Octoih prescurtat se numește Octoih Mic, de pildă Octoiul Mic slavon al lui Coresi din 1578³.

Octoiul lui Macarie din 1510 este o compilație unică a acestor două tipuri, în sensul că el cuprinde toate cele opt glasuri într-un singur volum, dar numai glasul întâi este complet pentru toate zilele săptămânii, iar glasurile 2-8 apar ca în Octoiul Mic, cuprinzând deci doar cântările zilelor de sâmbătă și duminică. Octoiul lui Macarie prin acest conținut mixt,

constituie o extrem de rară și de neașteptată ediție a acestei cărți liturgice, și denotă o preocupare pastorală vie a clerului epocii respective. Desigur, ar putea fi invocate și motive practice care au putut da naștere unei astfel de lucrări. Probabil că s-a dorit ca printr-o cheltuielă minimă să fie satisfăcute toate posibilele necesități liturgice ale unei anumite comunități, în sensul că în zilele de peste săptămână, dacă se dorea cântarea vecerniei și a utreniei, să se întrebunzeze doar cântările glasului întâi, iar pentru restul sâmbetelor și duminicilor să fie folosite cântările pe toate cele opt glasuri.

Aceeași preocupare duhovnicească dar și culturală a făcut ca în 1512 să fie tipărit și un *Tetraevangheliar*, primul de acest fel destinat tuturor ortodocșilor care foloseau limba slavonă în cult. Cartea cuprinde cele 4 Evanghelii așezate în ordinea canonică răsăriteană veche: Matei, Marcu, Luca și Ioan, dar cu indicarea, pe margine, a pericopelor, astfel ca preoții să poată găsi ușor pericopa biblică a fiecărei duminici și zile de peste săptămână. *Evangheliarul* din 1512 cuprinde 290 de foi, în 37 de caiete, fără paginatură, tipărit cu 20 de rânduri pe pagină. Inițialele sunt de același tip, afară de câteva noi. Lucrarea s-a executat sub domnia lui Neagoe Basarab, un domn iubitor de cultură, dar și doritor de îmbunătățire a vieții spirituale a poporului său.

Dintre toate tipăriturile macariene, acesta este cel mai reușit, iar exemplarul de lux este o capodoperă a graficei românești din toate

timpurile⁴. Tipărit pe pergament (formatul zăului, 20 x 13) în condiții excepționale, iar toate frontispiciile și inițialele au fost executate, în culori, de mână, încât tipăritura își lasă impresia că e, mai degrabă, un manuscris.

Farmacul acestei lucrări îl dă litera, care imită pe cea din manuscrise. Alfabetul cirilic, luat din manuscrisele românești, e cizelat, simplificat în sensul latin, apropiindu-l de alfabetul occidental, prin litere comune. E folosită o literă fină, elegantă, spațiată, care dă estetică și libertate de respirație rândului și paginii întregi. Domnitorul a dorit ca textul *Evangheliei* nu doar să hrănească sufletele credincioșilor, ci să se și impună prin frumusețe și eleganță artistică.

Cele trei tipărituri ale monahului Macarie reprezintă monumente de spiritualitate și cultură ale poporului nostru. Ele sunt expresia deschiderii panortodoxe a neamului românesc, a creativității și sensibilității lui artistice, dar și a dorinței lui vii de a cultiva o viață duhovnicească autentică. Ele au fixat și au consacrat prin autoritatea și prin răspândirea de care se bucură slova scrisă o practică liturgică uniformă pentru întreaga Ortodoxie, ele constituind și prototipul viitoarelor ediții ale acestor cărți cultice. Tipăriturile macariene sunt valoroase pentru că ele exprimă dorința românilor acelor vremi de a avea carte tipărită și de a răspândi lumina *Evangheliei* în întreg Răsăritul Ortodox.

¹ Bogate informații privind tipărirea octoiului din 1510 pot fi găsite la: P. P. Panaitescu, *Octoiul lui Macarie și originile tipografiei în Țara Românească*, București, 1939, 28 p. + 2 planșe, studiu publicat și în revista BOR 57 (1939), p. 525-550.

² *Idem*, p. 530.

³ Ion Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, București, 1903, vol. I, p. 56-68.

⁴ Barbu Teodorescu, *Prima tipografie a Țării Românești, (Macarie 1508-1512)*, BOR 10-11 (1958), p. 990.

(urmare din p. 1)

romano-catolice maghiare din Esztergom, deci niciuna din Bisericile românești nu se bucura de „independență” sau „autocefalie”. În continuare, prin același articol se cerea „restabilirea Mitropoliei române și a Sinodului general anual după vechiul drept, în care sinod să fie deputați bisericești (clerici, n.n.) și mirenești; în același sinod să se aleagă și episcopii românești, liber, prin majoritatea voturilor, fără candidațiune. La aducerea aminte despre vechiul drept al românilor de a avea mitropolie și sinod general anual, s-a proclamat de popor mitropolia română transilvană cu aplauz unanim”. Era o declarație destul de ambiguă în favoarea unificării celor două Biserici; totuși, nu s-a intrat în detalii, nefiind momentul potrivit pentru discuții pe această temă.

În cadrul aceleiași Adunări de la Blaj, a fost ales un „Comitet permanent” al românilor, cu sediul la Sibiu, care urma să fie prezidat de Andrei Șaguna. Între cei 25 de membri ai Comitetului se numărau și câteva nume bine cunoscute din rândul clerului: profesori de teologie de la Sibiu, protopopi și preoți din parohiile rurale (ca Sava Popovici Barcianu din Râșinari, viitor membru corespondent al Academiei Române sau Ștefan Moldovan din Pinticu), alături de câțiva intelectuali ca Simion Bărnuțiu, vice-președinte, Avram Iancu, Alexandru Papiu-Ilarian, Aron Pumnul și alții. Din cele două delegații, alese tot atunci, pentru a prezenta împăratului și Dietei Transilvaniei hotărârile adoptate la Blaj, au făcut parte și numeroși slujitori ai Bisericii. Este adevărat că a doua delegație, condusă de episcopul Ioan Lemeni, nu și-a putut îndeplini mandatul, căci după cum era de așteptat, Dieta de Cluj, formată mai cu seamă din reprezentanții aristocrației maghiare, n-a ținut seamă de revendicările românești, ci dimpotrivă, la 30 mai 1848 a votat „uniunea” Transilvaniei cu Ungaria. Câteva zile mai târziu, la 10 iunie, sub presiunea evenimentelor, „uniunea” a fost sancționată și de împărat. Acest lucru a contribuit la agravarea conflictelor dintre românii și maghiarii din Transilvania.

Prima delegație, condusă de Șaguna, cu 50 de membri, de asemenea cuprindea cărturari de prestigiu, ca August Treboniu Laurian, George Barițiu, vicarul unit Alexandru Sterca-Șuluțiu, viitor mitropolit al Blajului, protopopul Ioan Popasu de la Brașov și alții. Delegația a prezentat împăratului Ferdinand V doleanțele românești, în câteva memorii, după care, Șaguna împreună cu Timotei Cipariu și protopopul ortodox Iosif Ighian din Zlatna și câțiva mireni au plecat la Pesta, unde au încercat să prezinte și unor

ANDREI ȘAGUNA și Revoluția Românească din 1848-1849

miniștri maghiari revendicările românești, mai cu seamă cele cu caracter social.

Din nefericire, menținerea vechilor privilegiilor ale aristocrației maghiare, la care se adaugă o serie de arestări din rândul românilor, chiar masacre ale țaranilor noștri, cum au fost cele de la Mihalț și Luna, au agravat tensiunile interetnice și au dus la convocarea celei de-a treia Adunări românești de la Blaj, în septembrie 1848, la care au participat mii de români, înarmați și organizați militarmente. Adunarea a cerut încetarea execuțiilor, desființarea iobăgiei, anularea hotărârii de anexare a Transilvaniei la Ungaria, înființarea gărzilor naționale românești. S-a ales un nou „comitet național”, un adevărat guvern provizoriu românesc, cu cinci membri, condus de Simion Bărnuțiu, care și-a continuat activitatea tot la Sibiu, dar în condiții cu totul nefavorabile, lucrând pentru introducerea unei administrații românești din Transilvania.

La 16/28 decembrie are loc la Sibiu o nouă adunare națională românească (mai corect o conferință), prezidată de episcopul Andrei Șaguna, la care participă peste 250 de intelectuali români, inclusiv membri ai clerului. Se constată din nou o deplină unitate de vederi între ortodocși și uniți, căci generalul Puchner, comandantul trupelor imperiale din Transilvania, intenționa să convoace două adunări românești, pe baze confesionale, una la Sibiu, alta la Blaj, încercare respinsă de liderii români. S-a adoptat o nouă „petiție națională”, în 13 puncte, prin care se protesta împotriva anexării Transilvaniei la Ungaria, decisă fără consimțământul românilor, pretinzând ca aceasta „să rămână în a sa independență”. S-a format o nouă delegație (Andrei Șaguna, August Treboniu Laurian și protopopul Ioan Popasu) care s-a deplasat la Viena pe drumuri diferite: Șaguna prin București și Cernăuți, iar ceilalți prin Zagreb. Șaguna a fost primit acum de noul împărat Francisc Iosif I la Olmutz (azi Olomouc), unde era refugiată Curtea imperială, apoi s-a întâlnit cu ceilalți delegați la Viena (între timp au venit și reprezentanți ai românilor din Banat, Bihor și Bucovina), redactând un memoriu comun, în opt puncte, în numele întregii națiuni române, prin care solicita „unirea tuturor românilor” din Imperiul Austriac într-o singură națiune, independent, împăratul urmând să devină „mare duce al românilor”, precizându-se că „națiunea română nu poate și nu trebuie să mai rămână subordonată nici uneia din națiunile din statul austriac”. Se exprima astfel cu claritate ide-

alul unității românești din Imperiul Habsburgic, singura soluție posibilă în conjunctura politică de atunci fiind cea propusă de semnatari. Sancționarea unei noi Constituții a Imperiului Habsburgic, la 4 martie 1849, nu rezolva revendicările românești, ci dimpotrivă, proceda la divizarea Transilvaniei și Banatului. Aceasta a dus la noi memorii de protest până la mijlocul lunii august 1849, după care Șaguna s-a putut reîntoarce la reședința din Sibiu – tot prin Galiția, Bucovina, Moldova și Țara Românească –, găsind totul risipit și distrus de trupele kossuthiste.

A acțiunile diplomatice ale lui Șaguna i-au atras adversitatea revoluționarilor maghiari, în frunte cu Kossuth, care declara, în primăvara anului 1849, în cadrul unor negocieri româno-ungare, că este dispus să ofere amnistie tuturor românilor, cu excepția lui Șaguna. Deși unii contemporani și apoi anumiți istorici au condamnat atitudinea „personalității” sau „dinasticismului” lui Șaguna, judecând azi lucrurile cu obiectivitate, ne dăm seama că în conjunctura politică de atunci, nici nu ar fi putut acționa altfel. Oricum, roadele așa-zisului său „dinasticism” s-au văzut mai târziu, căci numai datorită lui s-au obținut aprobările pentru apariția „Telegrafului Român”, pentru înființarea Astei, pentru reînființarea Mitropoliei. Numai atât dacă ar fi făcut și ar fi de ajuns.

Aportul lui Andrei Șaguna la cauza revoluției românești pe plan diplomatic a fost apreciat în chip deosebit de contemporani. De pildă, la 26 februarie 1849 din Sibiu, Simion Bărnuțiu și Timotei Cipariu îi trimitea o scrisoare la Viena, din care reproducem o parte: „Am crezut de mare necesitate a chema înțelepciunea și cerceta prudența a Prea Sfinției Tale spre a împăca toate diferențele și a uni toate cugetele și lucrările tuturor către unul și același scop al fericirii naționale, dinaintea căreia trebuie să se ascundă toate pasiunile, toate interesele private și toată diferența opiniunilor... și atunci cauza națională va triumfa. Națiunea își va rămâne datoare mult, va recunoaște cu plăcere marile servicii ce ai adus pentru ridicarea ei la rangul ce i se cuvine, și numele Prea Sfinției Tale îl vor spune părinții copiilor lor ca să se binecuvinte din generațiune în generațiune...” (Ilarion Pușcariu, *Documente pentru limbă și istorie*, I, Sibiu, 1989, p. 265-266).

Iar vicarul Alexandru Sterca Șuluțiu din Șimleul Silvaniei, viitorul mitropolit al Blajului, îi scria, la 28 octombrie 1849, aceste cuvinte:

„Mulțumim pentru adevărata râvnă, ostenelele și jertfele cele mari ce faci pentru fericirea națiunii noastre. Dee-ți Atotputernicul putere spirituală și materială, ca precum dorești până în sfârșit, neobosit, ca un neînvinș atlet cursul în arena națiunii noastre în încoronare să-l poți curge” (Nicolae Popea, *Memorialul lui Andrei Șaguna* Sibiu, 1889, p. 364, și *Memoriile lui Andrei Șaguna*, Sibiu, 1923, p. 32-33).

Mult mai interesante sunt aprecierile istoricului american Keith Hitchins de la Universitatea statului Illinois, care a consacrat mai multe studii lui Șaguna. Iată ce scria el despre prezența lui Andrei Șaguna la Adunarea de la Blaj din 3/15 mai 1848: „Două figuri au dominat Adunarea, Bărnuțiu și Șaguna. Bărnuțiu nu avea egal ca erou popular; el a fost cel care a dat cea mai limpede expresie entuziasmului și aspirațiilor intelectualilor. Dacă n-ar fi fost ei și sprijinatorii lor, programul național adoptat pe Câmpia Libertății ar fi fost probabil limitat la o exprimare a loialității față de Casa domnitoare și la câteva generalități despre oportunitatea reformei. Rolul lui Bărnuțiu ca mentor al mișcării naționale a fost similar aceluia al lui Giuseppe Mazzini în Italia (om politic și publicist italian, cu un rol însemnat în revoluția din Italia din anii 1848/1849, n.n.). Șaguna – pentru a extinde comparația – nu s-a deosebit de Cavour (om politic italian, prim-ministru al Sardiniei și apoi al regatului italian unificat, n.n.); ambii s-au distins în cadrul mișcărilor lor naționale ca organizatori și diplomați care n-au prea fost dominați de entuziasmul momentului, Șaguna a cântărit situația dată, pentru a determina ceea ce era atât corect – adică compatibil cu „spiritul epocii”, cu principiile spirituale ale ortodoxiei și cu prerogativele autorității civile – cât și realizabil în această ordine. Doar după aceea a acționat. Prudența și deliberarea sunt calități care cu greu produc un erou popular, dar caracterul direct al lui Șaguna a produs respectul deopotrivă al prietenilor și oponentilor din rândul intelectualilor și el a exercitat o mare influență asupra țărânilor în virtutea funcției sale eclesiastice. Pe drept cuvânt, cei doi comisari (ai Guvernului, n.n.) și alți observatori ai adunării au atribuit „prezenței lui dominante” ordinea și demnitatea cu care s-au comportat participanții.” (Keith Hitchins, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania*, trad. rom. Prof. Aurel Jivi, București, 1995, p. 75-76.)

Considerăm că aceste aprecieri venite din partea unor fii ai Bisericii unite și a unui istoric străin pun în lumină verticalitatea politică a lui Andrei Șaguna, pe care marele nostru poet național Mihai Eminescu îl considera un „om politic din creștet până în tălpi”.

Primul episcop ortodox român al Italiei:

P.S. SILUAN ȘPAN

Preocupările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru diaspora românească au crescut odată cu emigrarea masivă a românilor în străinătate, mai ales în țările din vestul Europei. În acest context, Sf. Sinod, în iunie 2007, a înființat Episcopia Ortodoxă Română a Italiei pentru sutele de mii de credincioși ortodocși români emigrați aici. În ședința ulterioară din 5 martie 2008, a confirmat și ales candidatul propus de Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale pentru această nouă Episcopie, în persoana PS Siluan (Șpan), ca primul episcop ortodox al Italiei.

Prea Sfințitul Siluan s-a născut la data de 5 martie 1970, în localitatea Gura Râului, jud. Sibiu, fiind cel de-al patrulea copil (dintre cei șase copii, doi băieți și patru fete) al preotului Gheorghe și preotesei Emilia Șpan, primind numele de botez Ciprian-Nicolae. După școala din comuna natală, a absolvit în anul 1988 Liceul de matematică-fizică „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, după care a urmat Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, promoția 1993.

La 21 ianuarie 1994, a fost hirotonit de PS Serafim Făgărășanul (viitorul Mitropolit al Europei Centrale și de Nord) diacon celib, iar la 6 martie 1994, preot pe seama Capelei Facultății de Teologie din Sibiu. Studiile teologice le-a continuat apoi, cu un program doctoral, la Institutul de Teologie Ortodoxă „Saint-Serge” din Paris (1994-1998), timp în care a fost preot slujitor și duhovnic la mănăstirea ortodoxă „Notre Dame de Tout Protection” de la Bussey-en-Othe, Yonne, Franța (1994-2001), aflată sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol.

Din 1999 a fost transferat canonic din Arhiepiscopia Sibiului, la Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale de la Paris, devenind paroh la biserica „Cuvioasa Paraschiva - Cuvioasa Geneveva” din Paris, iar în anul 2001 a fost numit consilier pe probleme de liturgică și de misiune al aceleiași eparhii. Tot în anul 2001, cu binecuvântarea IPS Mitropolit Iosif al Parisului (după ce a fost închinoviat în anul 2000 în obștea mănăstirii Lăzești, Arhiepiscopia Alba-Iuliei, sub numele de Codrat), face făgăduințele monahale, primind numele de Siluan.

În ședința din 4-5 iulie 2001, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales Episcop vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de la Paris, ca titularul de Marsilianul. Astfel, a fost hirotonit arhieru la data de 21 octombrie 2001, în biserica „Sf. Iosif” din Bordeaux, odată cu ridicarea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de la Paris la rangul de Mitropolie a Europei Occidentale și Meridionale. Au urmat trei ani de activitate misionar-pastorală, în special în Franța, Spania și Portugalia, și de coordonare a vieții monahale din această Mitropolie. În acest timp și-a avut reședința la nou-înființata mănăstire cu hramul „Înălțarea Sfintei Cruci”, de la Malvalle (Masivul Central, Franța).

Din august 2004, din nevoi pastorale crescând, i s-a încredințat organizarea administrativă, apoi păstoria Vicariatului Ortodox Român al Italiei, cu sediul la Gavedo, Groppoli/Mulazzo, provincia Massa-Carrara. În acest timp s-au înmulțit comunitățile ortodoxe române și au crescut preocupările duhovnicești ale românilor din Italia.

În acest context, al intensei activități misionar-pastorale, administrativ-bisericești, social-caritative, cultural-educative, de reprezentare a Ortodoxiei românești în străinătate, ecumenice, științifice și publicistice, PS Siluan a fost ales ca primul Episcop ortodox român al Italiei. Instalarea oficială a avut loc pe data de 8 mai 2008, în biserica Sant Atanasio a parohiei ortodoxe române „Sf. Antonie cel Mare” din orașul Lucca, regiunea Toscana, în prezența a opt ierarhi, a peste 100 de preoți și diaconi, a reprezentanților Bisericii Romano-Catolice din Italia, a reprezentanților statului român și statului italian, dar și a numeroși credincioși, care și-au exprimat deschis bucuria că au propriul lor ierarh. Sfânta Liturghie a fost prezidată de IPS Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, care a și rostit cuvântul de învățătură, iar instalarea a fost făcută de IPS Iosif, Arhiepiscopul Parisului și Mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale, după ce a fost citită Gramata oficială de către PS Ciprian Cămpineanu, delegatul PF Sale Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Au mai luat cuvântul reprezentanți ai autorităților române, ai autorităților locale și ai Bisericii Romano-Catolice din Italia, în fața unor credincioși din Italia și din țară, care au umplut biserica până la refuz, inclusiv piața din fața ei.

După instalare, într-un interviu pentru TVR, PS Siluan a declarat: „Crucea cu care mă întâlnesc cel mai mult este crucea propriilor mele limite, propriilor mele neînchegări și dacă n-aș avea mângăierea harului care pe toate cele cu lipsă le plinește și pe cele cu neputință le vindecă, așa cum ni s-a spus și ni s-a așezat din diaconie, preoție și, mai ales, prin hirotonia întru episcop, omeneste vorbind, nu aș mai îndrăzni să merg înainte după acești șapte ani de episcopat, ci primul lucru care l-aș face m-aș retrage și aș căuta să mă duc la pocăință. Pentru că îmi dau seama că primul păcat care ne paște - și mă paște pe mine, în primul rând, și pe noi pe toți - este acela împotriva iubirii lui Dumnezeu, adică neridicarea la măsura iubirii lui Dumnezeu pentru om și neridicarea la măsura iubirii lui Dumnezeu Care se așteaptă să transpară prin slujirea episcopului și prin atitudine, prin trăirea, prin cuvântul, prin privirea, prin tot ceea ce face episcopul (...). Trăiesc însă deplin în ceea ce îmi este rânduit de Dumnezeu. Dumnezeuasca Liturghie este „acasă” pentru mine. Acolo unde pot să slujesc Dumnezeu Liturghie este acasă. Cu atât mai mult că Dumnezeu îmi îngăduie și mă binecuvintează să slujesc pe frații mei care sunt pribegi și condiția aceasta de pribeg este condiția lui Adam de după cădere. Și condiția pe care însuși Domnul Hristos a asumat-o. Cain a întemeiat cetatea. Adam a fost pribeg, un nomad, aproape de pământ, și Domnul Hristos și-a asumat această condiție. Și această condiție reprezintă prin excelență un privilegiu în sine, privilegiu nu numai al Domnului, ci și privilegiu Apostolilor și al tuturor celor care urmează acestei perspective”.

Numai cei care trăiesc sau au trăit printre străini știu cât de greu, dar și cât de înălțător, este să îți asumi acest mod de existență și cât de benefic este să te lupți să regăsești acel „acasă” raportat la Dumnezeu, nu la oameni. PS Siluan este, în acest sens, trimisul lui Dumnezeu care are menirea să le descopere românilor pribegi căderea, spre rotunjirea ochiului, pentru a se întoarce „acasă”, așa cum spunea, atât de înțelept Părintele Arsenie Boca. Nu întâmplător instalarea PS Sale a avut loc tocmai în ziua pomenirii Sf. Apostol Ioan Evanghelistul și a Sf. Cuv. Arsenie cel Mare.

Atmosfera în care a fost instalat primul episcop ortodox român al Italiei a fost înălțătoare, de mare bucurie, de întărire duhovnicească, de regăsire a celui „acasă” pierdut sau părăsit, de încredințare în mâna atotocrotitoare a lui Dumnezeu și, de aceea, toți cei prezenți au exclamat într-un glas, pentru noul lor păstor: „Vrednic este!” Iar noi cei din țară răspundem „Amin!”, așa să fie!

Pr. conf. univ. dr. Irimie MARGA

DIN ACTUALITATEA BISERICESCĂ

PANORTODOXĂ

Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I în topul celor mai influente 100 de personalități din lume

Într-o recentă catalogare realizată de către revista „Time”, a celor mai influente 100 de personalități din întreaga lume, poziția a unsprezecea este ocupată de către Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. Rolul de prezentare a Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I i-a revenit Arhiepiscopului de Canterbury Rowan Williams, el însuși un admirator sincer al Ortodoxiei și promotor al teologiei patristice, care afirma:

„Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului se bucură de un titlu istoric foarte puternic, însă în comparație cu rolul Papei în Biserica Catolică, are o putere executivă directă limitată în lumea ortodoxă răsăriteană. Patriarhii trebuie să-și câștige influența lor pe scena internațională și cu adevărat, puțini Patriarhi în ultimele secole au reușit să facă mai mult decât să-și păstreze titlul lor.

Cu toate acestea, Patriarhul Bartolomeu a reușit să transforme neputința politică relativă a oficiului său, în putere. Acest fapt îi dă posibilitatea de a

urma o viziune clară, morală și duhovnicească, care nu are de a face cu echilibrul puterii. Și această viziune e condusă de neliniștea sa pentru mediu (natură).

Într-un mod care este profund fidel tradițiilor cultului și reflexiei Bisericii Ortodoxe Răsăritene, a insistat asupra faptului că întrebările ecologice sunt în mod fundamental spirituale. A accentuat că o lume în care Dumnezeu Creatorul folosește firea materială a universului pentru a comunica cine este El și ceea ce El dorește, este una care implică respect de la persoanele umane. Probabil mult mai mult decât oricare alt lider religios de orice credință, Patriarhul Bartolomeu a menținut deschisă această dimensiune spirituală a ecologiei.

Titlul Patriarhului, din punct de vedere istoric, se referă la responsabilitatea pastorală a Patriarhului «pentru întreaga lume locuită». Acest demn și vizionar păstor a dat un complet nou sens vechiului titlu onorific. Lucrarea sa ne pune pe agenda noastră zilnică întrebarea legată de cum ne exprimăm responsabilitatea spirituală pentru lumea în care trăim”.

Redeschiderea vestitei Bibliotecii a Patriarhiei Alexandriei

În după-masa zilei de vineri, 9 mai a.c., Prea Fericitul Părinte Theodoros al II-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și a întregii Africi a inaugurat și redeschis totodată istorica Bibliotecă a Patriarhiei Alexandriei, care a fost modernizată cu sprijinul financiar al Băncii Naționale a Greciei, a cărei director, dl. Takis Arapoglou, este grec de origine egipteană.

În cuvântarea sa, Prea Fericitul Părinte Theodoros al II-lea a mulțumit călduros celor care au sprijinit financiar acest proiect ambițios, subliniind faptul că Biblioteca Patriarhiei Alexandriei conține manuscrise de o inestimabilă valoare, care vizează întreaga istorie și teologie a Bisericii Ortodoxe, cărți ce reliefează rolul cultural și spiritual al elenismului egiptean etc.

Istoria renumitei Bibliotecii Patriarhale începe din anul 642, forma actuală avându-o din sec. al X-lea, din timpul păstoririi patriarhului Eutihie. În anul 1252 a fost transferată de la Alexandria la Cairo, în anul 1976 fiind elaborat și primul catalog al manuscriselor și cărților, sub supravegherea atentă a patriarhului Partenie al II-lea. În 1830,

Vizita oficială a Prea Fericitului Părinte Ieronim, Arhiepiscopul Atenei și al întregii Grecii la Patriarhia Ecumenică

Prea Fericitul Părinte Ieronim, Arhiepiscopul Atenei și al întregii Grecii a întreprins în perioada 9-11 mai a.c., prima sa vizită la Patriarhia Ecumenică în calitate de Întâistător al Bisericii Ortodoxe a Greciei. Vizita, deși programată să aibă loc la sfârșitul lunii martie, a fost anulată datorită traumatismului și operației suferite de către Prea Fericirea Sa la piciorul drept.

Slujba oficială a Te-Deumului de primire a Întâistătorului Bisericii Greciei a avut loc vineri, 9 mai, la ora 11:30 în Catedrala Patriarhală Sfântul Gheorghe din Fanar. Imediat după aceea Prea Fericitul Părinte Ieronim a urcat în Palatul Patriarhal, în Sala Tronului, unde au fost rostite cele două cuvântări oficiale ale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu și a Întâistătorului Bisericii Ortodoxe a Greciei.

Sâmbătă, 10 mai, au urmat discuții bilaterale între membrii delegațiilor celor două Biserici. În seara aceleiași zile, distincții oaspeți, împreună cu delegația gazdă au participat la slujba Vecerniei, în biserica Sfântului Gheorghe Pilis Andrianoupolis.

Vizita Prea Fericitului Părinte Ieronim la Patriarhia Ecumenică s-a încheiat în Duminica Mironosițelor, 11 mai, când, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, a concelebrat Sfânta Liturghie

Prea Fericitul Părinte Pavle a renunțat la responsabilitățile slujirii patriarhale

Potrivit unui comunicat de presă emis de către Biserica Ortodoxă Sârbă, Prea Fericitul Părinte Pavle, Patriarhul Serbiei, a renunțat începând cu data de 17 mai a.c. la responsabilitățile slujirii patriarhale, datorită problemelor de sănătate.

În comunicatul de presă amintit, Biserica Ortodoxă Sârbă anunță că responsabilitățile Prea Fericitului Părinte Pavle au fost transferate Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

Unul dintre ierarhii de excepție ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe, Înalt Prea Sfințitul Părinte

Biblioteca a fost transferată la Hamzaoui, acolo unde se află astăzi Consiliul Patriarhal, patriarhul Meletie Metaxakis fiind cel care în 1928 o readuce în Alexandria, lângă sediul actual al Patriarhiei.

Astăzi, locația Bibliotecii cuprinde parterul și primul etaj din clădirea Patriarhiei. Patrimoniul Bibliotecii constă într-un număr de 40.000 volume de cărți și 3000 de manuscrise începând cu sec. al XIV-lea. De asemenea, Biblioteca mai conține 530 de manuscrise ale Patriarhiei datând din sec. al V-lea. La parterul patriarhiei patriarhale se află o modernă sală de lectură, o sală de consfătuire și o sală dotată cu un proiecteur de imagine necesar vizualizării de manuscrise. La primul etaj al aceleiași clădiri se află o sală amenajată pentru întâlnirile cadrelor didactice și o alta utilată cu dispozitive de securitate necesare păstrării și conservării manuscriselor.

Ceremonia de inaugurare și redeschidere a vestitei Bibliotecii a Patriarhiei Alexandriei s-a încheiat prin oferirea Crucii Sfântului Marcu, cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Alexandriei, de către Prea Fericitul Părinte Theodoros al II-lea, directorului Băncii Naționale a Greciei, ca și a altor distincții celor care s-au implicat în susținerea proiectului tocmai finalizat.

împreună cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Greciei la Mănăstirea Stravropighie Patriarhală cu hramul „Izvorul Tămăduirii” din Baloukli (suburbie a Constantinopolului), unde au participat un număr mare de pelerini, atât din Grecia, cât și din orașul de pe malul Bosforului. De subliniat faptul că atât Constantinopolul, cât și Atena au dorit să evidențieze cu emfază în cadrul convorbirilor și a declarațiilor de presă noua perioadă care a început în relațiile frățesti dintre cele două Biserici.

Dintre temele abordate de către cei doi Întâistători, amintim: armonizarea Cartei statutare a Bisericii Greciei cu actul sinodal din 1928 al Patriarhiei Ecumenice; mai strânsa colaborare dintre cele două Biserici, atât în Atena (unde Patriarhia Ecumenică are o reprezentanță oficială), cât și la Bruxelles (unde ambele Biserici au reprezentanță pe lângă forurile europene), ca și încuviințarea mutării de clerici din eparhiile Bisericii Greciei, în eparhii ale Patriarhiei Ecumenice din diaspora.

Menționăm că Prea Fericitul Părinte Ieronim a fost însoțit în această vizită oficială de către Mitropolitul Procopie de Neas Krinis și Kalamaria, Mitropolitul Theoklit de Ioannina, de Mitropolitul Hrisostom de Zakinthos, cât și de Mitropolitul Alexie de Trikkis și Stagiona, ca și de alte persoane din administrația bisericească de la Atena.

Amfilohie de Muntenegru este cel care, potrivit tuturor probabilităților, va deține demnitatea de președinte al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe, până la alegerea unui nou Întâistător.

Amintim faptul că Prea Fericitul Părinte Pavle avea titulatura de Arhiepiscop de Peci, Mitropolit de Belgrad și Karlovitz și Patriarh al Serbiei, fiind ales în această demnitate la data de 1 decembrie 1990. Anul trecut, Prea Fericirea Sa împlinise 50 de ani de slujire episcopală și 17 ani de slujire ca Întâistător al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

(continuare în p. 8)

Dr. Ștefan TOMA

Umanistul NICOLAE MILESCU SPĂATARUL, autorul primei traduceri integrale a Vechiului Testament în limba română – 300 de ani de la mutarea în veșnicie –

(urmare din p. 1)

(1653-1658), fiind preferat pentru o astfel de funcție datorită pregătirii sale intelectuale și faptului că vorbese curent greacă, latină, slavonă, turca și italiană.

Sub domnitorul următor, Gheorghe Ghica (1658-1659), a fost promovat la rangul de spătar, adică purtător de sabie și buzdugan ale domnitorului, iar pe câmpul de luptă – având responsabilitatea de comandant al armatei.

Când, în 1659, Ghica-Vodă a fost transferat de turci ca domn al Țării Românești, Nicolae Milescu Spătarul (numele de spătar i se va asocia de acum încolo numelui de familie) îl va urma pe acesta, înaintând în grad ca „mare spătar”. Dar s-a întâmplat ca în septembrie 1660, Gh. Ghica să fie mazilit tot de către turci, ceea ce a determinat și sfârșitul carierei militare a lui Nicolae Milescu Spătarul.

S-a reîntors în Moldova, unde domnea Ștefăniță-Vodă, fiul lui Vasile Lupu (1659-1661), care studiasse și el la Constantinopol, ca și Nicolae Milescu Spătarul. Acum devine consilier (sfătuitor) al domnitorului. S-a întâmplat însă ca Ștefăniță să moară pe neașteptate și Nicolae Milescu se vede nevoit să se refugieze din nou în Țara Românească, unde era acum domn Grigore Ghica, fiul lui Gheorghe Ghica (1660-1664). Acesta l-a numit pe Milescu „capuchehaie”, adică emisar al său pe lângă Poarta Otomană. A păstrat această funcție până la sfârșitul domniei lui Grigorie-Vodă, în 1664, când și-a pierdut și el postul pe care l-a avut.

Reflectând la toți acești ani în care Nicolae Milescu a îndeplinit diferite dregătorii, ba în Moldova, ba în Țara Românească, ba la Constantinopol, ne dăm seama cât de nestatornică a fost viața sa și cât de puțin prielnică pentru valorificarea pregătirii sale intelectuale de excepție. Din păcate, nici în anii ce urmat nu a avut parte de perioade de stabilitate și liniște. Astfel, chiar în 1664, când s-a întâmplat schimbarea domnului pe care el îl reprezentase la Constantinopol, Nicolae Milescu nu s-a mai putut întoarce în țară, ci a apucat calea apusului Europei. Un prim popas l-a făcut la Berlin, la curtea marelui elector de Brandenburg, Frederic Wilhelm I, pentru ca în 1666 să se afle la Stettin, în Pomerania, pe atunci sub dominație suedeză. Acolo era refugiat fostul domnitor al Moldovei Gheorghe Ștefan, al cărui grămătic fusese Nicolae Milescu. Cum fostul domn nădăjduia să-și recapete domnia, l-a folosit pe omul cu bogată experiență diplomatică în scopul dorit de el. L-a trimis în solie la Stockholm, la regele Carol al XI-lea al Suediei, iar mai apoi la Paris, la Ludovic al XIV-lea spre a cere sprijin în vederea reîntoarcerii sale în Moldova. Dar solia lui Nicolae Milescu nu s-a soldat cu succes pentru Gheorghe Ștefan, care a și murit în exil, în 1668. În noua situație, deloc favorabilă Nicolae Milescu a fost nevoit să se întoarcă în Moldova, unde domnea Alexandru Iliș, ultimul voievod din dinastia Mușatinilor (1666-1668). Din nefericire, nu s-a întors spre bune, pentru că i s-a întâmplat o mare nenorocire. Bănuind de complot împotriva domnului, care în 1668 a și fost mazilit de turci, acesta, înainte de a părăsi țara, l-a prins pe Milescu și l-a desfigurat, tăindu-i cartilagiul dintre cele două nări.

În legătură cu această nefericită întâmplare există și o altă variantă, lansată de Ion Neculce în „O samă de cuvinte” și anume că de fapt mutilarea lui s-ar fi petrecut în timpul lui Ștefăniță-Vodă, pe care Nicolae Milescu l-ar fi trădat, invitându-l pe Constantin Basarab-Vodă cel bătrân, aflat în Țara Leșească, că să se ridice de acolo cu oști și să-l înlăture pe Ștefăniță, lucru de care domnul moldovean a aflat și i-ar fi aplicat, cu propriul hanger, tăierea nasului.

Oricum s-ar fi întâmplat lucrurile, este sigur că Milescu se afla în ianuarie 1671 la Constantinopol, unde l-a întâlnit pe patriarhul Dositei al Ierusalimului, de care era foarte apropiat încă din anii pregătirii sale la școala Patriarhiei. Acesta i-a mijlocit primirea la țarul Alexei Mihailovici Romanov al Rusiei, unde a și fost numit ca interpret, la Departamentul Soliilor. În 1675 Milescu va primi o însărcinare foarte importantă: a fost trimis de țar la Pekin spre a mijloci stabilirea de relații diplomatice cu China. S-a înapoiat la Moscova în 1678, fără rezultatul așteptat. Mai mult decât atât, el nu

l-a mai găsit în viață pe țarul Alexei. A rămas totuși să slujească pe mai departe la acel departament și sub următorii țari (Teodor, Ivan și Petru cel Mare). Acolo, în Rusia a murit Nicolae Milescu Spătarul, la 1708, împlinindu-se, prin urmare, în acest an, trei sute de ani de la mutarea sa în veșnicie. (În legătură cu dregătoriile și călătoriile lui Nicolae Milescu Spătarul a se vedea: Radu Ștefan Vergatti, *Nicolae Spătarul Milescu, viața, călătoriile, opera*, Editura Paideia, București, 1998, p. 62-90).

A lăsat în urmă nu doar un prestigios nume al unui diplomat prezent pe la multe curți domnești, regale și imperiale din Europa și Asia, dar și o operă scrisă de mare valoare. Din cele peste 40 de titluri de carte, păstrate în manuscris sau tipărite, vom selecta doar câteva, care îl legitimează pe Milescu ca pe un erudit istoric, teolog, filosof, poliglot și diplomat, ce ne-a făcut cinste, în acele îndepărtate vremuri, peste tot, în lume.

Amintim astfel:

1. *Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinței noastre* (1661). Este o traducere din Sf. Atanasie cel Mare, al Alexandriei și are caracterul unui catehism.
2. *Istoria despre sfântă icoană a Prea Sfinției noastre Stăpâne Născătoare de Dumnezeu Maria, de la Mănăstirea Neamț, dăruită de împăratul bizantin Ioan Paleologu lui Alexandru cel Bun* (manuscris din 1655).
3. *Stella Orientalis occidentali splendens...* (*Steaua Orientului strălucind în occident...*). Este o mărturisire de credință ortodoxă, scrisă în timpul vizitei la Stockholm (1667).
4. *Descrierea prea vestitei și mării biserică numită Sfânta Sofia din Constantinopol* (1684).
5. *Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, Împotriva ereziilor* (o traducere din 1698).
6. *Cartea despre hieroglifă* (1674).
7. *Arborele genealogic al țarilor ruși*. Carte scrisă în colaborare cu subdiacul Petru Dolgov (în 1674).
8. *Jurnal de călătorie în China* (1675), publicat în românește în 1956.
9. *Descrierea Chinei* (1678).
10. *Vechiul Testament* (traducere integrală a primei părți a Bibliei).

Revenind la lucrarea menționată pe locul 10, opinia împărtășită de cei mai mulți cercetători este că aceasta reprezintă „opera de căpătâi” a spătarului Nicolae Milescu (Pr. Dumitru Cristescu, *Opera teologică și apologetică a Spătarului Nicolae Milescu*, în „Ortodoxia”, nr. 4/1958, p. 503, Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu – coordonatori, *Dicționarul scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2001 (M-Q), p. 212). Dat fiind faptul că este și prima traducere a Vechiului Testament în limba română, vom stăruii și noi, în continuare, asupra ei, pentru motivul că ne aflăm, așa cum am precizat la început, în anul 2008, declarat de către Sfântul Sinod drept „anul Bibliei și al Liturghiei”.

N-am precizat, în cazul acestei traduceri vechitamentare, anul apariției, așa cum am făcut cu toate celelalte scrieri, și aceasta deoarece asupra acestei probleme a datării, păreriile cercetătorilor sunt împărțite. Spre exemplu, mitropolitul Gheorghe al Moldovei (1723-1729) face următoarea însemnare pe o „Viață a Cuviosului Paisie”, tipărită la Mănăstirea Neamț: „În zilele lui Ștefan Gheorghe-voievod s-au întâmplat de au mers la Mănăstirea Neamțului și Nicolae Grămăticul, fratele lui Postolache Milcul... carele au tălmăcit și Biblia din limba elinească pre limba românească, când au fost capuchehaie lui Grigorie voievod, domnul Țării Românești, la Constantinopol” (Informație la Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, București, 1874, partea I, p. 90).

Prin urmare, intervalul de timp în care s-a făcut traducerea ar fi fost 1661-1664. Acea perioadă constantinopolitană ar fi fost singura liniștită din viața agitată a lui Nicolae Milescu, în care el s-a putut dedica unei atât de importante și anevoioase preocupări.

Același punct de vedere îl împărtășesc, în legătură cu timpul și locul traducerii și alți cercetători precum B.P. Hașdeu (*Viața, faptele și ideile*

lui Nicolae Spătarul din Milești, în rev. „Traian”, II /1870, p. 7-16), P.P. Panaitescu (*op. cit.*, p. 13), Virgil Căndea (*Nicolae Milescu și începuturile traducerilor umaniste în limba română*, în „Limbă și Literatură”, VII 1963, p. 37-38), Pr. Dumitru Cristescu (*op. cit.*, p. 504), Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (*op. cit.*, p. 212).

Nicolae Iorga opinează că traducerea s-ar fi făcut în 1667, la Stettin, în Pomerania, pe când Milescu se afla acolo alături de domnul pribeag Gheorghe Ștefan (N. Iorga, *În legătură cu Biblia de la București și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*, în „Analele Academiei Române”, Seria a II-a, Tom. XXXVIII, București, 1916, p. 38). Lui Iorga i se alătură și alți cercetători precum Olga Cicanci și Paul Cernovofrsnu (*Știri noi despre Spătarul Nicolae Milescu*, în „B.O.R.”, nr. 3-4/1971, 326 ș.u.).

Mitropolitul Antonie Plămădeală acorda credit și unei opinii și celeilalte (Dr. Antonie Plămădeală, Nicolae Milescu, „vir polyglotus et pereruditus”, în vol. *Dascăli de cuget și simțire românească*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2004, p. 155-179). Existând astfel de diferențe de opinii, în privința timpului și locului traducerii, am zice că până la urmă important este să cunoaștem destinul pe care l-a avut această traducere pe parcursul secolelor.

Tot mitropolitul Gheorghe al Moldovei este cel care ne transmite o informație în această privință. El afirmă că „acel izvod (traducere n.n.) făcut de Nicolae Milescu, la Constantinopol, l-au și dat la tipariu Șerban voievod Cantacuzino, Domnul Țării Românești, în 1688” (Inform. la Melchisedec Ștefănescu, *op. cit.*, p. 90).

Prin urmare, prima parte a Bibliei de la București, din 1688, adică Vechiul Testament ar reprezenta traducerea lui Nicolae Milescu Spătarul.

Dar se știe că numele lui nu e pomenit defel în anexele ce însoțesc textul biblic propriu zis, vasăzică nici în cele două Predoslovii (una semnată de Șerban Cantacuzino și cealaltă de patriarhul Dositei al Ierusalimului) și nici în Postfața Bibliei de la 1688.

Spre edificare, redăm un fragment din Predoslovia I, semnată de Șerban Cantacuzino: „La tălmăcirea acestei Sfinte Scripturi despre o parte, am pus dascăli știuți foarte (buni cunoscători, n.n.) den limba elinească, pe preaițeleptul cel dentru dascăli ales și arhiereu Ghermano Nisis și după petrecerea lui, pre alții care s-au întâmplat, și despre altă parte ai noștri oameni ai locului, nu numai pedepsii întru a noastră limbă, ce și de limbă elinească având știință ca să o tălmăcească, care luând lumină și dintr-alte izvoade vechi și alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de dascăli, cu vrerea lui Dumnezeu o au săvârșit, precum să veade” (p. XXIII).

Reținem din această sursă de primă mână un singur nume propriu, al unei persoane implicate în traducere, și anume pe cel al mitropolitului Gherman al Nyssei Capadociei, fost director al Academiei grecești din Constantinopol și mai apoi director al Academiei grecești din București, unde a fost adus de Șerban Cantacuzino. După moartea lui au fost alții „care s-au întâmplat”. Între acești anonimi, unii cercetători l-au presupus pe patriarhul Dositei al Ierusalimului, care ar fi fost utilizat mai mult ca și consultant. În sfârșit, sunt menționați „ai noștri oameni ai locului”, cunoscători ai limbii române și ai celei grecești. Cine au fost aceștia aflăm din *Postfața Bibliei* din 1688. Se descoperă ei înșiși ca fiind „cei mici și plecați (supuși, n.n.) dentru slugile Mării Sale (și anume) Șerban biv 2 logofet i brat ego Radul logofet”. Posteritatea îi cunoaște ca fiind cei doi boieri munteni, frații Șerban și Radu Greceanu (p. 932).

Mai este pomenit în *Postfața* și Mitrofan, episcopul Hușilor, a cărui responsabilitate a fost tipărirea Bibliei, în tipografia Mitropoliei din București.

Iată, prin urmare, că într-adevăr numele lui Milescu nu este pomenit. Atunci, este logic să ne întrebăm cum de s-a răspândit totuși, între cercetători, informația mai mult sau mai puțin verificată, cum că prima parte a Bibliei de la București (Vechiul Testament) nu este de fapt rodul ostenețelor celor ale căror nume

apar consemnate în documentul menționat ci al muncii unui singur om: Spătarul Nicolae Milescu ?

Am văzut că o informație ne parvine de la mitropolitul Gheorghe al Moldovei. Mai sunt însă și alte mărturii. În fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române și al Filialei aceleiași for academic din Cluj-Napoca se află două manuscrise: cel de la București este numerotat cu cifra 4389, și „a fost câștigat”, cum ne informează N. Iorga, și adus la Academia Română de I. Bianu, iar cel din Cluj-Napoca cu cifra 45, provenind din Biblioteca Centrală din Blaj. Ambele manuscrise sunt copii îndreptate după originalul milesian, nedescoperit în original până în ziua de azi. Și un manuscris și altul au câte o prefață (autorii acestora fiind anonimi) în care se arată că este vorba de copii după originalul lui Milescu, îndreptate însă (în cazul manuscrisului 4389, după o traducere slavonă a unei Biblie de la Ostrog, din 1581, iar în cazul manuscrisului 45, după Vulgata, ed. Anvers și după Septuaginta, o ediție londoneză din 1653).

Să fie oare aceste manuscrise varianta de text a primei părți a Bibliei din 1688 ?

Dacă lucrurile ar fi așa, ar însemna oare că Grecenii și înaintea lor domnitorii Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, la care l-am putea adăuga și pe Mitropolitul Teodosie, să fi consimțit la „o conspirație unanimă” împotriva lui Milescu. Mitropolitul Antonie Plămădeală, care s-a ocupat stăruitor de această problemă se întreabă și el: „De unde grija cu care numele lui Milescu a fost trecut sub tăcere? Era un nume ostracizat, compromis și chiar interzis? (Dr. Antonie Plămădeală, „Nicolae Milescu – Vir polyglotus et pereruditus...”, p. 171). Răspunsul pe care îl dă este că „lucrurile n-au stat deloc așa”. Doar că frații Greceanu au tradus ei înșiși, în întregime Biblia, utilizând „un izvod ce au fost tipărit la Francofort și pe care l-au ales mai adevărat și despre care au și tălmăcit”, așa cum precizează în postfață (p. 933).

Aceasta nu exclude însă folosirea și a manuscriselor 45 și 4389, alături de Psaltirea Scheiană (sfârșitul sec. XV), de Psaltirea lui Coresi (din 1577), de Palia de la Orăștie (1582), de Noul Testament de la Bălgrad (Alba-Iulia – 1648) și de Psaltirea apărută tot în acest oraș în 1661.

Atâta vreme cât, spre exemplu, ei nu menționează explicit Noul Testament de la Bălgrad, ca traducere anterioară traducerii lor, nu poate surprinde pe nimeni că n-au menționat nici traducerea milesiană a Vechiului Testament. În lucrarea lor, frații Greceanu au urmărit două obiective: întâi, să păstreze cât mai autentic textul inspirat al Sfintei Scripturi, și în al doilea rând, „să-l îmbrace ca de sărbătoare” într-o haină de limbă nouă românească (I.C. Chițimia, „Un monument de valoare literară perenă – Biblia lui Șerban Cantacuzino – 1688”, Studiu în finalul ediției jubiliare a Bibliei din 1688, retipărită în 1988, în facsimil și transcriere, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1988, p. 981).

Oricum, prioritatea traducerii Vechiului Testament, făcută de Spătarul Nicolae Milescu nu o contestă nimeni. Că a fost făcută în pripă și ca atare cu lacune, care au impus obligatoriu revizuirea, este mai presus de orice îndoială (G.T. Pop, *Biblia în traducerea lui Nicolae Milescu*, stud. în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 11-12 / 1962, p. 958-963). Așa se va întâmpla mai târziu și cu traducerea Grecenilor. O vor îndrepta cei care vor tipări după ei Biblia. Traducătorii Bibliei din 1936, care au fost Pr. V. Radu și scriitorul Gala Galaction, vor menționa în Prefața acelei Biblie, cum că toți cei care s-au ostenit cu adăugarea la edițiile anterioare a unor noi ediții ale Bibliei, „au retipărit una și aceeași Biblie moștenită de la părinți” pe care însă au reînnoit-o în acord cu starea limbii specifice epocii lor.

În încheiere, dorim să evidențiem încă o dată că inițiativa Bisericii noastre și Comitetului Național UNESCO de a readuce în atenție valori ale culturii și spiritualității noastre românești, ca și pe cei care au creat astfel de valori, reprezintă un fapt ziditor și totodată o dovadă de responsabilitate pentru moștenirea transmisă de înaintași.

Scurtă istorie pe filele unei cărți

În decursul veacurilor, datorită vitregiilor acestora, mulți ardeleni din Mărginimea Sibiului au trecut munții stabilindu-se în Țara Românească sau în Moldova. Unii dintre ei împreună cu turmele lor au venit și în Dobrogea, mai ales oierii, și au întemeiat așezări dintre care unele există până astăzi. În Dobrogea aceștia erau cunoscuți mai ales sub numele de *mocani*, iar cei din zona Sibiului mai purtau și numele de *țuțuieni* sau *mărgineni*.

D. Șandru, în lucrarea sa „*Mocanii în Dobrogea*”, apărută în București în anul 1946 sub egida Institutului de Istorie Națională, prezintă pe larg istoria transumanței ardelenilor pe întinsele plaiuri ale Dobrogei, precum și localitățile întemeiate de aceștia sau în care ei s-au stabilit.

Între aceste localități, unele au nume neoaș ardelenesc, ca: Sâmbăta Nouă, Făgărașu Nou, Alba-Iulia, Săcele, Sibioara, Galeșu, Săliște. Odată cu venirea lor, aceștia și-au adus cu ei și tradițiile lor ca și credința lor străbună. În desăgii lor duceau și cărți de slujbă tipărite la Sibiu, la Râmnic sau Neamț pentru bisericile din noile lor așezări sau cărți de rugăciuni (ceasloave) din care citeau în ceasurile lor de răgaz.

Astfel, o bătrână din Galeșul de Constanța își amintea prin anii '20 că tatăl ei aducea din Sibiu alături de marfă și Psaltiri și cărți de rugăciuni pe care le vindea ciobanilor de pe la târle, dar și localnicilor.

La mănăstirea Cocos din județul Tulcea se păstrează numeroase cărți de slujbă tipărite la Sibiu și folosite în cult la diferite biserici din Dobrogea.

În parohia Valea Teilor din protopopiatul Niculițel, numită în vechime Meidanchioi, și unde există o biserică de zid monumentală construită în anul 1904, am descoperit recent în cursul unei vizite canonice o Psaltire tipărită la Mănăstirea Neamț în anul 1859 de către egumenul Serafim pe timpul mitropolitului Sofronie Miclescu.

Scrisă cu litere chirilice în format mare, uzată de atâta folosire, această Psaltire are și o importanță epigrafică deoarece pe primele ei pagini are o însemnare tot cu litere chirilice scrisă cu tuș negru: *Această Sfântă Psaltire este a mea Oprea Hanzu din Săliște la numărul casei 1295 în ulița besearicii. Cine o va înstrăina să fie supt neiertat canon până îl va întoarce iară înapoi. 8 mai 1862. Scris-am eu Procopiu eclesiarh - Săliște*. Tot pe pagina a doua sus apare cu litere latine înscrisul *această Psaltire este a mea monahul Ioachim Corbea*.

Eclesiarhul bisericii celei mari din Săliștea Sibiului cu numele de monah Procopie ce apare aici nu este altul decât vestitul Picu Pătruș (1818 - 1872), originar din această localitate, poet, miniaturist și autor de melodii (versuri), copist de lucrări și deținător al unei bogate biblioteci.

Călugărit în anul 1849 la mănăstirea Cheia, unde a și primit numele de Procopie, acest țărăn săliștean autodidact și-a adus o contribuție deosebită la dezvoltarea culturii bisericesti și artistice din Ardeal; activitatea sa fiind scoasă în evidență de numeroase studii între care în loc de frunte se află cele ale lui Octavian Ghibu, originar și el tot din Săliște.

Despre Picu Pătruș spunea atât de frumos un om de cultură român că: „*el nu trăia prin Biserică ci pentru Biserică și pentru idealurile morale ale ei, închinându-și fiecare clipă a vieții sale slujirii Domnului prin cântare, prin alcătuire de versuri, prin zugrăvire de lucruri sfinte, prin citire de cărți bisericesti religioase și prin opere de dragoste față de aproapele său. Literatura bisericască românească cred că n-a avut niciodată un mai setos cititor, talmăcitor și următor ca pe monahul Procopie Picu Pătruș*”.

Iată deci cum cuvântul tipărit s-a răspândit pretutindenea, în tot arealul locuit de români, și aici în Dobrogea unde Sfântul Apostol Andrei a propovăduit cuvântul Evangheliei, pe care nenumărații mucenici l-au mărturisit, iar credincioșii, între care și mocanii mărgineni, l-au trăit cu toată ființa lor spre slava lui Dumnezeu și dăinuirea neamului.

† VISARION, Episcopul Tulcii

Semnalăm

„Cuvânt Bun”

Periodic editat de Episcopia Tulcii, Serie nouă, Anul V, Nr. 5 (64) din 2008

Am împrumutat titlul de rubrică „*Semnalăm...*”, sub care vrednicul de pomenire arhiepiscop și mitropolit *Antonie Plămădeală* a consemnat ani în șir, în „*Telegraful Român*”, aparițiile editoriale (cărți și reviste), pe care le primea, spre a vesti și noi apariția într-o nouă și atrăgătoare înfățișare grafică a publicației „*Cuvânt Bun*”, a noii *Episcopii a Tulcii*, păstorită de prea Sfințitul Episcop *Visarion*.

Este vorba de Nr. 5, din luna mai 2008, dedicat Praznicului Învierii Domnului. Așa se explică faptul că o foarte frumoasă icoană a învierii împodobește foaia de titlu.

Colectivul redacțional prezidat de noul arhipăstor al Tulcii, este alcătuit din nume de prestigiu de clerici și mireni.

Pastorală la Învierea Domnului, prima pe care noul ierarh o adresează cinului monahal, preoților și credincioșilor din de Dumnezeu păzită Episcopie a Tulcii deschide cuprinsul acestui buletin eparhial. Reținem îndemnul stăruitor atât de bine venit, în aceste zile tumultuoase pe care le trăim, de „*a fi buni și generoși, iertători și iubitori unii față de alții și mai ales față de cei aflați în suferințe, față de cei singuri și bolnavi. Față de toți care au nevoie de întărire și ajutor*”.

Derularea întregii săptămâni a Patimilor ca și toată rânduiala din Sfânta și Marea Zi a Învierii constituie subiectul unui bogat reportaj, înfrumusețat cu multe imagini din momentele importante ale ceremonialului religios.

Părintele arhim. Timotei Aioanei conturează în cuvinte alese portretul noului întâistătător al Episcopiei Tulcii. Titlul articolului este sugestiv: „*lată vin să fac voia Ta, Dumnezeu!*”. Într-adevăr, chemării pe care i-a adresat-o Dumnezeu, înaintea chemării din partea oamenilor, a răspuns Prea Sfințitul Episcop *Visarion*. Înființarea unui nou centru eparhial, în partea de țară pe unde a călcat cel dintâi chemat la Apostolie, Sfântul Andrei, fratele lui Petru, nu poate fi înțeleasă decât ca e nevoie de prezența autoritativă și stimulatorie a unui ierarh, experimentat și dăruit slujirii lui Dumnezeu și oamenilor.

Deja bogata agendă pastorală a **Prea Sfințitului dr. Visarion**, care acoperă pe toată durata ei luna aprilie, e o dovadă că sunt multe de făcut și că e nevoie de prezența autoritativă și stimulatorie a unui ierarh, experimentat și dăruit slujirii lui Dumnezeu și oamenilor.

Aspecte din activitatea Seminarului Teologic „*Sfântul Ioan Casian*” din Tulcea sunt de asemenea prezentate în paginile publicației tulcene.

Publicația șaguniană, „*Telegraful Român*”, care s-a bucurat ani în șir de îndrumarea și contribuția valoroasă a Prea Sfințitului *Visarion*, va prelua mereu știri din viața și activitatea noii Eparhii, bine știind că exemplele de misiune și slujire creștină sunt de bun augur pentru întreaga ortodoxie românească.

Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru ABRUDAN

Concursul de titularizare în învățământ și examenele de obținere a gradelor didactice

Vacanța școlară de vară ce va debuta în acest an pe 14 iunie nu aduce pentru toate cadrele didactice binemeritata relaxare și detașare de problemele școlare, întrucât începe perioada destinată mobilității didactice, adică a concursurilor de titularizare și apoi examenele de obținere a gradelor didactice.

Astfel, din dorința de punere în practică a descentralizării, concursul de titularizare sau detașare în învățământ se organizează în acest an la Sibiu în centre regionale, în 8 iulie, și apoi în 14 iulie, în funcție de solicitările unităților școlare și posibilitățile logistice (pentru cei interesați prezentarea detaliată a centrelor se află pe site-ul www.isisibiu.ro).

Nu aceasta este singura noutate, ci și programa de examen care este nouă și în același timp diferită de cea din anii trecuți. Ca urmare a solicitărilor care s-au făcut din teritoriu, reprezentanții Ministerului, Educației Cercetării și Tineretului împreună cu responsabilii Sectorului de învățământ al Patriarhiei Române au constituit o comisie coordonată de ierarhi și compusă din profesori universitari și preuniversitari cu experiență în domeniu, care au dat o nouă înfățișare și consistență programelor pentru titularizare, definitiv și gradul II didactic.

Aprobată fiind atât de Sf. Sinod, cât și de MECT, ea a fost semnată de Ministrul Educației în primăvara acestui an și a intrat în circuitul mobilității și perfecționării cadrelor didactice începând cu titularizarea din iulie, fiind valabilă atât pentru jud. Sibiu, care are statut de județ-pilot, cât și pentru jud. Brașov,

care merge încă pe sistemul centralizat cu concurs unic național de titularizare.

Cadrele didactice care deja au vechimea necesară în unitățile școlare din jud. Sibiu și Brașov și sunt candidate la obținerea gradelor didactice urmează ca după 15 august să-și finalizeze demersul de formare continuă profesională prin susținerea examenelor la Departamentul de pregătire a personalului didactic și Facultatea de Teologie din Sibiu.

Programul pentru acest an este următorul:

Definitiv:
18 august 2008, ora 9, Pedagogie (examen scris), la Departamentul de pregătire a personalului didactic

20 august 2008, examenul de specialitate (scris) la Facultatea de Teologie „*Andrei Șaguna*” din Sibiu

22-23 august 2008 examenul de specialitate (oral) la Facultatea de Teologie

Gradul II:
26-27 august 2008, ora 8, Pedagogie (examen oral) la DPPD
28 august 2008, examenul de specialitate (scris) la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pentru cei interesați, programa de titularizare, definitiv și gradul didactic II poate fi accesată pe site-ul Ministerului Educației www.edu.ro sau la inspectoratele școlare județene din Sibiu și Brașov, detalii oferind inspectorii de religie.

Prof. Sorin JOANTĂ, Insp. eparhial pentru învățăm. religios

ADMITERE 2008

FACULTATEA DE TEOLOGIE "ANDREI ȘAGUNA" SIBIU

Adresa: Str. Mitropoliei, Nr.20, Sibiu, 550179, România
Tel: +40-(269) 21.05.30
Fax: +40-(269) 21.59.05
E-mail: teologie@ulbsibiu.ro
Web: <http://teologie.ulbsibiu.ro>
<http://www.ulbsibiu.ro/ro/facultati/teologie/>

STUDIUL UNIVERSITARE DE LICENȚĂ

Specializarea	Număr de locuri
Teologie Pastorală 4 ani	- 64 locuri fără taxă (din care 1 loc pentru romii) - 1 loc pentru Republica Moldova - 95 locuri cu taxă

Teologie Didactică 3 ani	- 12 locuri fără taxă - 15 locuri cu taxă
------------------------------------	--

Teologie Socială 3 ani	- 15 locuri fără taxă - 25 locuri cu taxă
----------------------------------	--

Selecție (probe de concurs)

1. Test psihologic (eliminativ)
2. Examinare aptitudini muzicale (pentru Teologie Pastorală)
3. Probă de cunoștințe religioase

Media de admitere:

media bacalaureat - 50%
media anilor de liceu - 25%
proba de cunoștințe religioase - 25%

Taxă admitere: 70 RON

STUDIUL UNIVERSITARE DE MASTER

Specializarea	Număr de locuri
Programe de cercetare	- 80 locuri fără taxă - 120 locuri cu taxă

Sistematică Biblică Istorică Practică

Programe complementare	- locuri cu taxă
-------------------------------	------------------

Religie și cultură Viață creștină și proiecte europene (în colaborare cu UCO, Angers-Franța) Teologie și proiect social Istoria și filozofia religiilor Teologie ecumenică

Selecție (concurs de dosare)

- Suma notelor celor patru ani de studii și a examenului de licență împărțită la 5.

- În cazul absolvenților ciclului de licență de trei ani, se va face suma notelor celor trei ani de studii și a examenului de licență împărțită la 4.

Taxă admitere: 70 RON

Acte necesare la înscriere

Dosarul de admitere va cuprinde:

- Certificat naștere (copie legalizată) - 2 exemplare;
- B.L./C.I. - original și xerox nelegalizat;
- Diplomă de bacalaureat (original) sau adeverință (original) pentru absolvenții 2008
- Foaițe matricolă liceu/seminar (original);
- Recomandare din partea preotului din parohie;
- Binecuvântarea ierarhului locului (episcopul de care aparține, după adresa de domiciliu);
- Adeverință medicală;
- 4 fotografii tip B.I.;
- 10 coli format A4 și un dosar plic.

Pentru cântăreții bisericesti

- actele menționate mai sus și:
 - Adeverință de la Protopopiat din care să rezulte angajarea în funcția de cântăreț bisericesc.

Pentru candidații la a II-a facultate

- actele menționate mai sus și:
 - Diplomă sau adeverință de licență și foaițe matricolă (copii legalizate).

Pentru candidații la master

- actele menționate mai sus și:
 - Diplomă de licență - original sau adeverință în original pentru absolvenții din 2008
 - Foaițe matricolă facultate (original), cu excepția absolvenților 2008
 - Certificat de botez (original)

CĂUTAREA ÎNTRU ÎMPLINIRE (In. 4, 5-42)

Nu numai omul îl caută pe Dumnezeu, ci și Dumnezeu este în căutarea omului, iar atunci când cele două căutări se întâlnesc, rezultă religia. Căutarea și întâlnirea celor două căutări, alcătuiesc fundamentul, temeiul religiei. Căutând, omul își caută sensul, rostul, conștient fiind că el nu-și poate fi propriul său sens, și nici nu se poate împlini, restrângându-se doar la sine însuși.

Confruntat cu lipsa de sensuri, cu pustiul propriu, precum și cu cel din afara lui, omul dorește să le confere acestora sensuri, lovindu-se însă de incapacitatea de a-și găsi și de a le găsi sens, presimțind că nici el și nici lumea nu pot fi prin ele însele altceva decât noțiuni goale de sens.

Privit doar în el însuși, omul nu este altceva decât căutare, dar căutarea lui, fără întâlnirea cu căutarea lui Dumnezeu „lăsat la mintea lui cea fără judecată” (Rm. 1, 28), va aluneca inevitabil în absurd, eșuând și descoperindu-se victima unui travaliu infinit, lipsit de sens și finalitate, afundându-se fie în materie, fie în cele mai aberante și monstruoase forme de religie „când oamenii și-L închipuie pe Dumnezeu, El e stăpânul, fulgerul, puternicul, taurul... când Dumnezeu se adresează oamenilor, le spală picioarele”.

Omul îl caută pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este Cel care îl caută mai întâi. Căutăm, pentru că suntem căutați; alegem, pentru că suntem aleși „din pânțele de El suntem legați” (Ps. 70, 6). Suntem căutați, suntem aleși, dar nu predestinați, căci atunci am fi anulați în însăși taina și esența ființei noastre: libertatea. Căutarea omului își are originea în căutarea lui Dumnezeu, pentru că, ontologic, omul este întru Dumnezeu. Omul nu este nici în sine, nici prin sine, și nici întru sine, ci, întru Dumnezeu. Nu este în sine, pentru că, atunci n-ar fi decât o finitudine; nu este nici prin sine, întrucât nu-și poate fi propria-i cauză, după cum nu poate fi nici întru sine, căci aceasta ar însemna că este închis în propria-i ființă limitată.

Omul este, doar atunci când este întru Dumnezeu. Nu în Dumnezeu, pentru că a fi în Dumnezeu, indică o fatalitate, o închidere, un capăt. Dacă ar fi în Dumnezeu, înseamnă că este predestinat să nu poată fi decât într-o singură direcție și, prin aceasta, i s-ar anula esența: libertatea, transformându-l într-un simplu obiect. Taina ființei umane constă în libertatea sa.

Omul nu este, decât atunci când este întru Dumnezeu. Când două entități sunt una întru cealaltă, înseamnă că ele sunt în tensiune una spre alta, în unire. În unire, dar nu în contopire; în contopire, dar nu în anulare. A fi în, anulează ființa, pentru că îi anulează libertatea, marginind-o. A fi întru, afirmă ființa, îmbogățind-o. Când ești în ceva, ești fatalmente predestinat închiderii, anulării, desființării. Când „ești întru ceva, ești tot într-o închidere, dar într-o închidere care te deschide, te dezmargineste, te îmbogățește”. Suntem întru Dumnezeu, asemeni seminței în fruct, care în sine rămâne nedepințată, tânjind însă spre părguire, spre împlinirea în fruct. A fi întru Dumnezeu, înseamnă că ești în tensiune, în dorire, în căutarea împlinirii. Omul nu-și poate afla împlinirea decât în măsura în care se dorește ajuns în Dumnezeu, fără să poată ajunge vreo dată la finalitate, la capăt. Fiind întru Dumnezeu, omul se deschide infinitului, devenind el însuși infinit, atâta timp cât se păstrează în sensul infinitului divin.

Omul însetează după Dumnezeu, pentru că și Dumnezeu însetează după om, căutându-l, dar nu „în cetate”, loc al aglomerației și al depersonalizării, al civilizației și bunătății, căci acestea L-au alungat pe Dumnezeu, L-au ucis prin vacarm, sofisticărie și superficialitate. Dumnezeu îl caută pe om „în pustie”, loc al liniștii și reculegerii, dar și al nemiscării, al lipsei de viață, al neînțelegerii. Pustia e sufletul omului însetat de Dumnezeu și condamnat să nu-L poată cunoaște doar prin propriile sale puteri. Pustia e omul fără Dumnezeu, omul condamnat la nerodire. Dar, numai în pustie este posibilă întâlnirea omului cu Dumnezeu, pentru că pustia esențializează lucrurile, le subțiază, le purifică, acolo nemaexistând decât un singur lucru, vital și fundamental: setea. Dumnezeu și omul, amândoi mânăți în pustie de același imbold: setea mistuitoare.

Ca-n toate marile întâlniri dintre Dumnezeu și om, provocarea, agrăirea îi aparține lui Dumnezeu, pentru că El este Cel care ne-a chemat mai întâi, ne-a adresat cuvântul, omul fiind singura ființă capabilă să-l răspundă, el fiind mai presus de toate „ființă a răspunsului”. Dumnezeu dăruiește, și dăruind, provoacă, darul fiind prin el însuși o provocare.

„Dă-mi să beau!” îi va cere lisus samarinencii, deschizând prin aceasta calea întâlnirii prin dialog, a unuia dintre cele mai interesante dialoguri dar, și riscant în același timp, din câte se află în Sf. Scriptură. Este dialogul setei, un dialog a două ființe însetate deopotrivă una de cealaltă. Dumnezeu, singur, „ucenicii se duseseră în cetate”, însetând în pustia lumii, căci fără om, lumea n-ar mai fi decât un înstrăștor pusti: și omul, singur și el în pustia păcatului său, „cinci bărbați ai avut”, pentru că omul este cel care-și creează pustiul, transformând lumea, prin păcatele sale, într-un imens pusti al necomunicării și al închiderii.

Dialogul omului cu Dumnezeu este unul anevios. Dumnezeu vine în pustie, dorind s-o însuflească, s-o învie, însetând să-i dea viață. În pustie vine și omul, împovărat și răvășit de prejudecăți, de vrăjmășie, de neîncredere, de cărcoteală, de țăfnă, de refuzul comunicării, mișcându-se pe coordonatele înguste ale lumii sale, neînstate să și le depășească și, să se depășească „cum tu care ești iudeu, ceri să bei apă de la mine, care sunt samarineancă?”.

Omul este victima propriilor sale prejudecăți și pretexte, care nu sunt altceva decât false argumente. În fond, ce-ar fi putut căuta un iudeu în ținutul samarinencilor, cunoscută fiind vrăjmășia dintre ei. Prin prezența Sa acolo, lisus îi va oferi femeii un prim indicio despre cine este Cel care vorbește cu dânsa. Sosise momentul în care Dumnezeu a venit printre oameni, pentru toți oamenii, pentru că Dumnezeu nu aparține doar unor oameni, ci tuturor oamenilor. Prezența Lui în Samaria anticipează universalismul creștinismului, prevestește acel „nici în Ierusalim, nici în Garizim”. Dacă, Dumnezeu ar fi venit doar pentru unii oameni, sau dacă ar aparține doar unei anumite categorii de oameni, n-ar mai fi egal cu Sine, S-ar anula pe Sine, „creștinismul aparține lui Hristos, dar Hristos nu aparține numai creștinismului”. Universalismul este proba autenticității religiei aduse de Hristos, care „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului său vină” (1 Tim. 2, 4), dar lucrurile acestea erau încă prea greu de înțeles pentru o femeie simplă, ele luminaându-i-se abia mai târziu.

Împovărată de prejudecăți și resentimente, femeia nu vede ce dialog ar putea întreține cu unul care îi era străin de neam, și care împărțea cu totul alte idei și convingeri. Dialogul ar fi eșuat cu siguranță, fără existența unui punct de întâlnire. Cele două ființe, cele două lumi se descoperă atât de diferite, de străine în alteritatea lor, neaflându-și elementul de convergență. Din altă perspectivă trebuia abordată discuția, din alt unghi. Omul este prea sărac ca să-i poată oferi ceva lui Dumnezeu, incapabil să-i astâmpere setea, neînstate să-i ofere nici măcar elementara apă, pentru că nu este capabil să și-o ofere nici sieși.

„Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel care ți-a zis: «Dă-mi să beau!», ai fi cerut tu de la Dânsul ți-ți ar fi dat apa cea vie”. Nu, negreșit, omul nu are ce să-i ofere lui Dumnezeu! Când dialogul, căutarea pornește dinspre om spre Dumnezeu, are toate șansele să se fractureze, să se întrerupă, să nu se poată produce din cauza îngustimii, a incapacității și sărăciei sale. Omul poate fi smuls din platitudine, din sărăcie, numai dacă i se oferă ceva de dincolo de granițele lumii sale. „Apa cea vie”, interesantă provocare, numai bună de stărnit curiozitatea. Femeia va fi cunoscut și ea expresia respectivă, și poate că-n sine ea își va fi făcut un calcul simplu, pragmatic „dă-mi această apă ca să nu mai vin aici”. Era încă prea încopciată în pragmatismul ei, în imediat, în teluric, dar faptul că în suflet i se trezise curiozitatea, înseamnă că înăuntrul ei s-a deschis o ușă spre o altă zare, spre un alt orizont, curiozitatea fiind primul pas spre necunoscut, spre taină.

După ce o va smulge din mrejele egoismului, din îngustimea inerentă firii sale, lisus o va purta cu Sine tot mai sus, tot mai aproape de marea adevăr pentru care o pregătea și pe care avea să-l descopere. Nu o găsea încă destul de pregătită, ar fi fost prea-matur să facă pasul următor, care cu siguranță ar fi copleșit-o, riscând s-o smintească, și, prin urmare o abordează dintr-o altă perspectivă, păstrând însă discuția pe același făgaș, pe aceeași direcție ascendentă. „Du-te și adu-ți bărbatul!” îi va spune, să vă bucurați împreună de apa cea vie. „N-am bărbat”, va veni replica femeii, trecând astfel cu bine proba sincerității la care Domnul o supuse.

Înainte, însă, de marea descoperire, îi va mai rezerva încă o surpriză, prin care o va birui definitiv, pregătind-o totodată pentru primirea teribilului adevăr „cinci bărbați ai avut, iar cel pe care-l ai acum nu-ți este soț”. Aceasta chiar că era de-a dreptul șocant: iat-o dezgolită de orice taină, citită până-n adâncul sufletului și, dintr-o dată, samarineanca se va lăsa biruită de evidență, cu aceeași ardoare cu care se opusese la început, ba, mai mult, deloc reticentă, se va lăsa cuprinsă de venerație, în fața misteriosului străin „Doamne, vad că tu ești prooroc!”. Nu, cu siguranță, nu se mai întâlniseră niciodată, nu era de-al locului, nu-L cunoștea și nu o cunoștea, îl vădea doar vorba și portul care-i erau atât de diferite de ale locului. Dar de unde-i cunoștea taina vieții ei? Și, deodată, un gând care nu-i dădea pace, îi încolțea în minte: dacă Omul acesta este de la Dumnezeu? Ce-ar fi să-i pună marea întrebare, cea care o frământa, atât pe ea, cât și pe conaționalii ei „părinții noștri s-au închinat pe muntele acesta, dar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm”. Dar de ce era așa de mare problema închinării? Pentru că închinarea este o problemă de identitate. Ne identificăm cu ceea ce slujim, cu obiectul închinării noastre „ceea ce te biruie, aceea te și stăpânește” (2 Ptr. 2, 19). Identificându-ne, afirmăm ceea ce suntem și ai cui suntem „robi îi sunteți celui căruia vă supuneți” (Rm. 6, 6).

Deși dusesse o viață ușuratică, samarineanca nu era cătuși de puțin o superficială, dimpotrivă, se vădea sincer preocupată de problemele grave ale religiei. Căutarea ei era o căutare dezinteresată, și Dumnezeu vine în întâmpinarea căutării ei. Dumnezeu coboară la om ca să-l urce la înălțimea adevărului Său, purtându-l până acolo unde adevărul devine greu de asimilat, aproape de imposibil, asemeni aerului ozonat al piscurilor montane, greu de respirat, tocmai datorită purității sale. „Va veni vremea și a și venit”, când vor dispărea îngrădirile spațio-temporale, iar locul unde oamenii se vor închina lui Dumnezeu nu va mai avea nici o relevanță, când Dumnezeu va fi în tot locul, și tot locul îi va aparține Lui, când adevărații închinători se vor

închina „în duh și în adevăr”, pentru că Cel căruia se vor închina „este Duh, și cei ce i se închină Lui, se cuvine să se închine cu duhul și cu adevărul”.

Textul, greu de înțeles în aparență, este folosit în genere de cei care s-au îndepărtat de Biserică, și care, prevalându-se de spiritualitatea absolută a lui Dumnezeu, exclud orice cult material, rezumând totul la sfera strictă a spiritualului, a interiorității: să-L cinstești pe Dumnezeu doar înăuntrul tău, în duhul tău, nu în afară. Dar, dacă ne-am restrânge doar la aspectul lăuntric, spiritual al cultului pe care i-L datorăm lui Dumnezeu, atunci s-ar produce o gravă ruptură în unitatea ființei noastre și, în același timp, am cădea în erezia celor care socoteau materia damnată, vrednică de desconsiderare. Poate fi însă creația rea? Dacă așa ar sta lucrurile, atunci ne-am afla într-o gravă eroare, apărând o ruptură între Creator și creația sa, iar o creație rea, L-ar azvârli pe Dumnezeu în absurd, anulându-L. Dar noi știm că aceasta a rezultat „bună foarte” (Fc. 2, 21) din mâna Domnului. Când afirmi că-L cinstești pe Dumnezeu cu duhul, iar trupul îl ignori, sau îl desconsideri, excluzându-l de la actual cinstitii, și lui Dumnezeu, ești în afara adevărului, nu în adevăr.

„Închinarea în duh și adevăr” angajează ființa umană în integralitatea ei „slăviți-L dar pe Dumnezeu în trupul vostru și-n duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu!” (1 Co. 6, 20), ea nefiind întreagă decât atunci când este privită în unitatea ei dihotomică: trup și suflet. „Trupul e al lui Hristos” (Col. 2, 17), noi fiind datorii să-L aducem închinare lui Dumnezeu atât cu duhul, cât și cu trupul nostru „să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu; e închinarea voastră cea duhovnicească” (Rm. 12, 1).

Trupul poate deveni o stavilă între noi și Dumnezeu numai atunci când își iese din rostul lui de „armă a dreptății în slujba lui Dumnezeu” (Rm. 6, 13). Când cade în materialitate, se goleşte de sens, de duh „trupul poartă împotriva duhului ca să nu faceți ceea ce ați vrea” (Ga. 5, 17), și prin aceasta înstrăinându-se și îndepărtându-se de adevărata sa menire de „templu al Duhului Sfânt” (1 Co. 6, 19). Când își iese din rostul său, și se înstrăinează de el, căzând în materialitate, atunci trupul devine propriul nostru dușman, „cel ce seamănă în propriul său trup, din trup va secera stricăciune” (Ga. 6, 8). Dar, nu numai trupul, ci, și orice altă realitate, obiect, persoană sau idee care se interpuce între noi și Dumnezeu, așezându-se în locul Lui, devine o stavilă care ne epuizează și se transformă în idol.

Ne închinăm lui Dumnezeu „în duh și adevăr”, atunci când îl slăvim printr-un cult spiritual, dar fără excluderea formelor exterioare, pentru că fără acestea, fără participarea lor, cultul lăuntric alunecă în formalism. Mai mult, cultul spiritual nu se poate exprima decât prin forme exterioare, căci și acestea slujesc aceluiași scop, atunci când sunt penetrate de duh, când sunt înduhovnicite. Numai golite de duh, lucrurile devin idoli. Ele nu sunt idoli în ele însele ci, omul le transformă în idoli, atunci când se concentrează asupra lor, cufundându-se în substanța lor, lăsându-se copleșit de ele, nemaifiind în stare să vadă dincolo de ele pe Creatorul lor, afundându-se astfel în subiectivism și individualism.

Pusă în fața unei descoperiri atât de complete, femeii nu-i mai rămânea decât o singură alternativă: venerația, pentru că, Cel care-i descoperea aceste lucruri, încetase de mult să mai fie în ochii ei doar un simplu învățător ocazional, un iudeu, iar cele despre care-i vorbea se refereau tocmai la modul cum îl concepea ei pe Dumnezeu, erau lucruri care o frământau și pe ea, se regăsea în ele, și căroră le aștepta, împreună cu cei din neamul ei, dezlegarea. Da, erau cât se poate de adevărate, dar parcă ceva lipsea acestei discuții, spre a fi împlinită. Vădindu-se nu doar plină de bun-simț și, o bună cunoșcătoare a acestor lucruri, femeia va puncta „știm că va veni Mesia și când va veni Acela ne va spune toate”.

Cât de curat, de profund teologic, gândea această femeie, pentru că atât evreei, cât și samarinencii, deopotrivă, împărțeau aceeași credință în venirea lui Mesia, Cel care avea să aducă ultima limpezire a lucrurilor, așezându-le în adevărata lor ordine și rânduială.

Dacă dialogul s-ar fi terminat aici, am fi avut poate un final deschis într-o așteptare, deci în nedepințate. Toate provocările și eschivele dintre cele două personaje ar fi rămas sub semnul neîmplinirii, o discuție, e drept că interesantă, dar una fără finalitate.

Însă lisus îi va dezlega taina, venind întru întâmpinarea doririlor sale, descoperindu-i, oferindu-i marea adevăr: Mesia cel așteptat, plinitorul Legii, este Cel din fața ei! „Eu sunt, Cel care vorbesc cu tine”. Revelația este totală, întru totul asemenea celei făcute cândva, în zorii umanității, lui Moise „Eu sunt Cel ce este” (Iș. 3, 14), închizând altfel cercul deschis cu Moise, și închizându-se, prin împlinire, cu revelația făcută samarinencii. Totuși, ceea ce i s-a dat samarinencii este parcă mult mai limpede, nu sub aspectul conținutului, ci sub cel al formei, al expresiei, al prezentării. Lui Moise, Dumnezeu îi rămâne oarecum exterior, suspendat în propria-I transcendență, nedezvăluit întru totul și nu îndeajuns de asimilat; samarinencii, însă, Dumnezeu îi vorbește de la Persoană la persoană. Revelația făcută lui Moise se păstrează sub pecetea nedepințării, a apofaticului, a numinosului; cea făcută samarinencii este mult mai intimă, mai deplină. Dumnezeu este de față „în trup”

(In. 1, 14), purtând chip, iar în Dumnezeu „absența chipului ar fi o lipsă de plenitudine”.

Cel ce îl caută pe Dumnezeu îl află, pentru că el a fost mai întâi căutat de Dumnezeu, socotit vrednic să i se descopere, pentru că era în Dumnezeu prin căutarea lui, dorindu-și împlinirea, prin întâlnirea cu El. Și Dumnezeu îi dăruiește sufletului însetat de adevăr, Adevărul întreg, iar urmarea logică, firească, unică, care mai încâpea, era recunoașterea. Sf. Ev. Ioan ne spune că femeia a fost atât de impresionată, de copleșită de ceea ce i s-a descoperit, încât „uitându-și găleata” a alergat în cetate să spună și celorlalți „veniți să vedeți un om care mi-a spus mie toate. Nu cumva acesta este Hristos?”.

Acest mic amănunt are o semnificație cu totul aparte în iconomia întâmplării, conferindu-i finalitate, indicând că vestirea lui Dumnezeu are întâietate, prioritate absolută, celelalte lucruri rămânând neesențiale, singurul cu adevărat esențial fiind propovăduirea lui Dumnezeu. Femeii i s-a dăruit Adevărul în momentul în care a înțeles în fața cui se află, în clipa în care și-a depășit toate resentimentele și prejudecățile. Dar, când ai lumina adevărului și o păstrezi doar pentru tine, o lipsești de sens. Păstrând-o doar pentru tine, o stingi. Dacă ai primit-o și o ascunzi, ai primit-o în zadar. Cel căruia i s-a dăruit lumina, se împlinește doar atunci când împărtășește mai departe, și celorlalți, din darul primit. Cu cât oferi mai multă lumină altora, cu atât lumina sporește în tine, împlinindu-te.

Gestul atât de nesemnificativ al „uitării găleții”, indică o prioritate și o stringență a vestirii cuvântului lui Dumnezeu în fața oricărei alte activități, dar nu abandonarea acestora, pentru că, procedând astfel, alunecăm într-o capcană la fel de primejdioasă ca și aceea în care îți neglijezi îndatorirea vestirii a ceea ce ai primit. Este adevărat că sunt oameni care au ales calea slujirii exclusive lui Dumnezeu, aceasta rămânând totuși o excepție, e drept că feritoare, dar finalmente o excepție, pentru că ar fi la fel de aberant să-ți abandonezi îndatoririle la care te obligă viața însăși, în detrimentul vestirii exclusive a lui Dumnezeu. Ar fi devastator pentru societate o abandonare totală a tuturor celorlalte activități, și nici nu cred că acesta este lucrul cel mai dorit de Dumnezeu. Numai că, prin aceasta ne aflăm într-o dilemă, deci într-o situație, aparent fără rezolvare și fără ieșire, fiind împărțiți între prioritatea vestirii lui Dumnezeu, și aceea de a ne îndeplini obligațiile cotidiene. Nu abandonarea celorlalte activități, în fața vestirii, care indiscutabil primează în fața lor, aceasta trebuind să fie prioritatea absolută a fiecărui om ci, să faci ca activitatea ta, munca ta să fie ea însăși o vestire, o propovăduire a lui Dumnezeu. Pentru că, finalmente, Dumnezeu cere de la noi nu abandonare, ci detașare lăuntrică, să fim „ca unii care n-au nimic și pe toate le folosesc” (2 Co. 6, 10).

Căutarea omului se rotunjește atunci când întâlnește căutarea lui Dumnezeu, atunci când omul se regăsește pe sine întru Dumnezeu, dar și căutarea lui Dumnezeu trebuie să se împlinească în ceva, altfel ar rămâne neîntregă, o revelație ratată. Samarineanca L-a descoperit pe Dumnezeu în pustie, dar și-a găsit împlinirea, vestindu-L în cetate, alergând să spună și altora, chemându-i să se împărtășească și ei din „apa cea vie”.

Tot dialogul dintre Dumnezeu și om ar fi rămas o întâlnire eșuată, dacă ar fi rămas doar la acest nivel. Căutarea lui Dumnezeu se împlinesc în noi abia atunci când facem pasul următor descoperirii, când trecem de la dar la dăruire, de la descoperire la vestire. Credința și revelația ni se dăruiesc „în dar sunteți mântuiți” (Ef. 2, 8), dar împlinirea lor depinde de noi, împlinindu-l prin aceasta pe Dumnezeu în noi. Credința ca dar se justifică doar atunci când o transformăm în credință activă, mărturisitoare „cu inima crezi în vederea îndreptării, iar cu gura mărturisești în vederea mântuirii” (Rm. 10, 10).

Intrăm, prin aceasta, într-o problemă de strictă actualitate, și anume în problema misionarismului, a vestirii, care este îndatorirea esențială a Bisericii, dar nu doar a preoților. Biserica, în expresia ei completă, îi cuprinde deopotrivă, atât pe clerici, cât și pe mireni: „tot așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare mădular unii, altora” (Rm. 12, 4-5), alcătuind un singur tot, unitar și indivizibil, în care fiecare membru, fiecare mădular își are chemarea lui specifică: „voi sunteți trupul lui Hristos și mădular fiecare în parte” (1 Co. 12, 17). Datoria propovăduirii, misionarismul, îi aparține preoțiilor, în conformitate cu chemarea și mandatul încredințat de Mântuitorul, fără să fie, însă, obligația lor exclusivă, pentru că și ceilalți membri ai Bisericii, mireni, au aceeași îndatorire.

Samarineanca este imaginea, chipul, simbolul Bisericii creștine, iar „Biserica este inima lumii în dialog cu Dumnezeu”, în drumul ei spre Dumnezeu, în căutarea Lui, dar și al întâlnirii cu căutarea lui Dumnezeu, cu darul Lui, care nu se poate împlini decât prin dăruire, prin mărturisire și împărtășire.

¹ N. Steinhardt, Jurnalul fericii, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 383.

² C. Noica, Cuvânt împreună despre rostirea românească, Ed. Eminescu, București 1987, p. 27-34.

³ M.I. Rupnik, Cuvinte despre om, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 70.

⁴ „Samartha”, în Pr. C. Galerii, Tălcuirea mari praznice, Ed. Anastasia, București, 2001, p. 37.

⁵ Pr. D. Stăniloae, TDO, EMBOR, București, 1978, Vol. 2, p. 34.

⁶ Nicolae Steinhardt, Monah Nicolae de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângerzan, Ed. Rev. Literatură, Buc. 1992, p. 54.

URME DIN TRECUT

Mănăstirile ortodoxe dispărute

Viața monahală în provincia istorică Transilvania a fost reprezentată de timpuriu, dacă avem în vedere și contextul politico-social diferit în raport cu celelalte provincii românești, în care acest teritoriu și-a dus existența. De pildă, în urma cercetărilor arheologice efectuate în raza comunei **Dăbâca** (jud. Cluj), s-au descoperit temeliiile a șase biserici, uneori suprapuse, datând din secolele IX-XI. Numărul lor destul de mare, mai ales pentru perioada respectivă, a dus la concluzia că aici a existat un scaun episcopal, iar în jurul episcopilor eparhioți, vor fi fost și călugări. În apropiere de **Moigrad** (fostul Porolissum), nu departe de Zalău, exista mănăstirea Meseșeni și bisericuțele rupestre din zona Meseșului, databile din secolele XI-XIII, dovedind existența în zonă a unui puternic nucleu creștin. Contemporane cu această așezare au fost, se pare, chiliile sau bisericile rupestre, de la marginea satelor **Jac** (pe Valea Țicla, la locul numit sugestiv „Pivnițe” se află o chilie, iar în partea dreaptă a Văii Pometului sunt săpate în stâncă de gresie o biserică cu altarul redat printr-o nișă scobită în perete, iar pastoforiile sunt de asemenea prezente prin nișe arcuite. Dimensiunile bisericuței rupestre sunt de 3,5 m și 2,5 m. În peretele stâng mai sunt săpate două ferestre și o intrare, ce duce la chilia sihastrului, lungă de 3,5 m și lată de 2,5 m. Pe peretele din fund al chiliei, a fost dăltuită o bancă înaltă de 0,40 m și lată de 0,80 m, care servea cu siguranță drept pat), **Creaca** (într-o veche carieră de piatră, numită de localnici „Piatra Lată” este amintită o bisericuță, în timp ce, în hotarul aceleiași comune, mai la sud de Valea Ortelecului sunt semnalate alte lăcașuri similare) și **Brebi**, astăzi în județul Sălaj, toate aparținând secolului XIII, sugerează existența unor așezări monahale.

Menționăm că și la **Cheile Cibului, Piatra Chilieii**, în apropiere de Zlatna (jud. Alba), se păstrează vestigiile unui complex rupestru monahal, probabil din secolul al XII-lea. Nu trebuie uitată nici mănăstirea Râmeț, deoarece încă din secolul al XII-lea, tradiția vorbește despre existența ei. Au existat și alte mănăstiri în arealul transilvănean cu o evoluție diferită în timp.

Chiar și toponimia vine să sprijine și să susțină existența unei vieți monahale și în spațiul transilvănean, încă din primul mileniu al vieții creștine. De pildă, în acest teritoriu avem un număr însemnat de toponime, unele Râmeț sau Rimeț și altele Remetea, Rimetea, Remeț. Se susține că toponimele respective au la bază maghiarul *remete*, care ar însemna pustnic, sihastru, călugăr. În limba română, cuvântul râmeț (plural râmeți), provine însă de la latinescul *eremitus* (eremita, eremita), provenit din limba greacă *eremitis* (singular – eremit) din *eremias* (erimia = loc solitar, deșert). Cuvântul românesc râmeț a fost împrumutat și în maghiară, *remete*, ca și *zemletha* din românescul sâmbăta, provenit de la latinescul *sambatha*. Cu cuvintele, procesul a fost invers, *remete* provine din râmeț, și nu râmeț din remete. De aici rezultă că toate toponimele Remetea, Remeți, Rimetea la început s-au numit și ele Râmeț(i) și, cu timpul, au fost maghiarizate, mai ales că este cunoscut faptul că, în Transilvania, avem un proces intens de maghiarizare al multor nume de familii și toponime românești.

De asemenea nu trebuie uitat faptul că unii dintre ierarhii ortodocși și-au avut sediul chiar în incinta unor mănăstiri, fapt care atestă existența unei vieți monahale în spațiul intracarpat. Astfel, notăm pe arhiepiscopul Ghelasio de la Râmeț, precum și stavropighia din Perii Maramureșului, apoi pe mitropoliti transilvăneni cu sediul la mănăstirea Feleac, care au activat aici aproape șase decenii. Mai consemnăm pe Ioan din Peșteanca, de la mănăstirea Prislop, mitropoliti cu sediul de la mănăstirea Geoagiu de Sus: Hristofor, Sava, Gheorghe, și din nou Sava cu sediul la mănăstirea din Lančrăm.

Nu trebuie uitat faptul că după cucerirea treptată a Transilvaniei de Regatul Maghiar, în viața mănăstirească au avut loc o serie de modificări. De pildă, se întâlnesc, cazuri concrete de înlocuire a clerului monahal răsăritean cu

cel apusean. Așa s-a întâmplat cu mănăstirea principelui Ahtum (Ohtum), din cetatea **Morisena**, înlocuți după 1028-1030 cu monahi latini. Există opinii potrivit cărora rotunda baptisteriu de la Alba-Iulia, datată în a doua jumătate a secolului IX, precum și similitudinea de o remarcabilă valoare a baptisteriului din Cenad, se pot circumscrie acestei situații, deoarece în secolul al XI-lea amândouă sunt suprapuse de biserici ale cultului apusean.

De asemenea, în 1192 era consemnată și „mănăstirea cneazului” (monasterium Kenez) în părțile Oradiei, întâlnită apoi și în documente din secolele XIII-XIV, fără îndoială și ea o ctitorie a unui cneaz român ortodox. Se poate aprecia că și complexul monahal de la **Voivozi** din Bihor făcea parte din categoria mănăstirilor grecești, adică ortodoxe, situate în zona ardeleană ocupată de Regatul maghiar. Cu siguranță aceste vetre monahale, la care se adaugă și cele de pe Valea Mureșului, circumscrise secolele al XII-lea și al XIII-lea, erau menționate de papa Inocențiu III (1198-1216), într-o scrisoare adresată episcopului Simeon al Oradiei și abatelui de Pelis (azi în Ungaria), din dioceza Vesprem, la 16 aprilie 1204, prin care se urmărea convertirea ortodocșilor la catolicism. Mai mult, papa Inocențiu poruncește celor doi să facă cercetări în acest sens, „și să vedeți starea acelor mănăstiri... sau dacă s-ar putea înființa un episcopat... care să ne fie supus nouă”. Vedem așadar că monahismul ortodox a fost bine reprezentat până la sfârșitul secolului al XVI-lea.

În ceea ce privește perioada de restricte a monahismului transilvănean cu siguranță, începând cu penetrația maghiară și cu măsurile punitive luate față de elementul ortodox, continuând mai apoi cu măsurile reformei religioase precum și cu ideea de supremație a religiei creștine de sorginte catolică, specifică perioadei de stăpânire a Imperiului Habsburgic; putem spune că reprezentanții vieții îngerești au avut de înfruntat o serie de persecuții, care urmăreau chiar să anuleze acest mod de viață creștină.

Că monahismul ortodox a fost bine reprezentat în Transilvania, Crișana și Maramureș rezultă și din numărul mare de mănăstiri existente în acest teritoriu. Astfel, în privința numărului exact de mănăstiri, existente în Transilvania și ulterior dispărute, cei preocupați de istoria acestui neam au încercat o inventariere a lor. De pildă, acest fapt a fost semnalat și într-o lucrare a mitropolitului Andrei Șaguna, pentru ca mai târziu istoricul unit Zenovie Păclășanu să ofere și el o listă ce părea completă la acea vreme (la 1919). Cea mai documentată lucrare rămâne cea a lui Ștefan Meteu, deși ulterior au mai existat firave încercări de revalorificare a informațiilor, toate tributare în mare măsură istoricului amintit. O listă cuprinzătoare a mănăstirilor existente până la 1761, ne oferă și părintele profesor Mircea Păcurariu, atât în două studii dedicate vieții monahale din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, precum și în manualele de istorie bisericească. Mai putem aminti și alte liste, care au făcut referire doar la vetrele mănăstirești care au funcționat într-o anumită parte a Transilvaniei.

Vom încerca, într-un foileton istoric, consemnarea tuturor mănăstirilor ortodoxe dispărute din provincia istorică a Transilvaniei, în speranța unei revalorificări a trecutului nostru bisericesc și a recunoștinței manifestate pentru cei ce nu mai sunt. Ca metodă de lucru am ales criteriul geografic, urmărind vetrele mănăstirești din fiecare județ din această parte a țării, prezentate însă în funcție de ordinea cronologică a atestării și vechimii lor.

Bibliografie selectivă:

Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș până în 1918*, Cluj-Napoca, 1992, p. 92-93; Vasile Muntean, *Organizarea mănăstirilor românești în comparație cu cele bizantine până la 1600*, București, 1984, p. 33; Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963, p. 245; B. Homann, *Geschichte des ungarischen Mittelalters*, Band I, Berlin, 1940, p. 16; *Documente privind istoria României. Veacurile XI, XII, XIII. C. Transilvania*, vol. 1 (1075-1250), București, 1951; Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1989, p. 298; Ștefan Meteu, *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936, p. 75-101.

Dr. Sebastian Dumitru CĂRSTEA

Diaspora ortodoxă românească

Duminica Ortodoxiei în America

Cleveland, Ohio, SUA. Începutul Postului Sfințelor Paști, mai cu seama Duminica Ortodoxiei, reunește întreaga lume Ortodoxă. În orașele americane unde se află mari concentrații de parohii Ortodoxe, preoții din parohiile locale se reunesc în rugăciune, în Vecernie, după tipic special, american ortodox. La stihovănie, se face o impresionantă procesiune, în cadrul căreia participanții poartă sfințele icoane. Se citește Synodiconul de la cel de-al șaptelea sinod ecumenic, crezul și anatematizarea ereziilor, precum și pomenirea celor adormiți în dreapta credință. Ținând seama de contextul lumii pluri-religioase, această mărturisire are un impact deosebit în mass-media.

În orașul Cleveland, Ohio, unde de altfel se află și cea mai veche parohie românească din America, Catedrala Sf. Maria, înființată în anul 1906, Prea Cucernicul Pr. Dr. Remus Grama este, în prezent, și președintele asociației preoților din acest oraș. Părintele Grama a absolvit Facultatea de Teologie din Sibiu, în anul 1976, fiind doctor în teologie și autor publicat. Din anul 1982, funcționează ca preot misionar în America, în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române de la Vatra Românească, sub omoforul Î.P.S. Nathaniel. La sfârșitul anului trecut, ÎPS Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, i-a acordat Crucea Șaguniană, în calitate de Președinte al Asociației „Andrei Șaguna” a preoților români din

America. Asociația preoților din Cleveland este alcătuită din peste 40 de preoți, de toate naționalitățile, reprezentând 33 de parohii canonice, din jurisdicții etnice diferite. În acest an, serbarea acestei Duminici a avut loc la Biserica grecească Sf. Dumitru, din suburbia Rocky River. Omilistul seri a fost Părintele Patrick Reardon, renumit teolog biblicist și autor bine cunoscut în lumea ortodoxă americană.

Deși Vecernia are un ton liturgic de triumf al credinței, ea se încheie cu rugăciunile de penitență cunoscute, și rugăciunea Sfântului Efreim Sirul, după rânduiala cunoscută. Cu aceste ocazii, credincioșii din parohiile respective se preocupă de publicarea unei broșuri cu serviciul religios, precum și cu programul activităților inter-ortodoxe și organizațiilor ortodoxe din localitate. Totodată, ei pregătesc și agapa frățească de post. Această zi este, în America, o reafirmare a unității de credință și o mărturisire a acesteia în fața societății americane. De obicei ziarele seculare acordă spațiul adecvat acestor manifestări reprezentative pentru orașele respective.

Astfel, an după an, de la primii noștri misionari, trimiși de la Sibiu, încă din 1905, credința este mărturisită și este vestita până „la marginile pământului”.

Participant

Întâlnire frățească ecumenică între preoți ortodocși și preoți romano-catolici

În zilele de 9-12 mai 2008 a avut loc la Episcopia Romano-Catolică din Pesaro (Italia) o ședință de lucru între un grup de preoți ortodocși din protopopiatul Rupea, din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, și un grup de preoți și credincioși implicați în activitatea ecumenică din cadrul a trei episcopii romano-catolice din Italia: Pesaro, Fano și Urbino.

Din partea Arhiepiscopiei Sibiului, cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, au participat P.C. Pr. Nicolae Palmeș, protopop al Protopopiatului Rupea și preot paroh la Parohia Mercheaș; Pr. Matei Sucaciu, paroh la parohia Homorod și Pr. Ciprian Creangă, preot paroh la parohia Jibert. Cei trei preoți au fost însoțiți de Arhim. Visarion Joantă, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Sibiului.

Din partea romano-catolică au fost prezenți cei trei responsabili cu probleme ecumenice din cadrul episcopioilor romano-catolice: Părintele Vincenzo Solazzi (Fano), Părintele Giorgio Paolini (Pesaro) și Părintele Peppino Verdini (Urbino), precum și doamnele Fazi Milena, Cinti Estella, Carla Pandolfi și alți credincioși laici care fac parte din grupul ecumenic al fiecăreia dintre cele trei episcopii.

Scopul acestei întâlniri a fost inițierea unor acțiuni concrete în vederea înfrățirii dintre parohii ortodoxe din Arhiepiscopia Sibiului și parohii romano-catolice din episcopioile de Pesaro, Fano și Urbino.

Vineri, 9 mai, a avut loc o întâlnire între delegația ortodoxă română cu preoții romano-catolici din Pesaro și alți credincioși laici interesați de problema înfrățirilor ecumenice. La întâlnire a participat și Înalț Prea Sfințitul Părinte Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, aflat în Italia cu prilejul instalării Pree Sfințitului Siluan Șpan, noul ales al Episcopiei Ortodoxe Române din Italia.

S-a făcut o evaluare a pașilor făcuți în decursul celor aproape doi ani de la întâlnirea de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus (10-14 septembrie 2006), când Înalț Prea Sfințitul Părinte Laurențiu a dat binecuvântarea arhierescă pentru inițierea unor astfel de înfrățiri, în vederea cunoașterii, apropierii și stabilirea unui climat ce ar putea fi definit ca al unui *ecumenism practic*. În spiritul acesta au avut loc vizite reciproce între preoți și călugări ortodocși din Arhiepiscopia Sibiului, care au vizitat Italia precum și preoți și credincioși din cele 3 eparhii romano-catolice din Italia prezenți la cea de a III-a Adunare Ecumenică a Bisericilor Europene de la Sibiu, din toamna anului 2007. Cu acest prilej pe lângă responsabilii cu probleme ecumenice ale celor trei eparhii a venit și un grup de tineri și credincioși laici care au făcut un pelerinaj de 5 zile pe la mănăstirile, parohiile și monumentele de artă din Arhiepiscopia Sibiului.

La ora 12 a venit la această întâlnire și Prea Sfințitul Piero Coccia, episcopul romano-catolic de Pesaro. S-a făcut o mică sinteză a celor discutate. În final delegația ortodoxă și cea romano-catolică au primit binecuvântarea arhierescă a celor 2 ierarhi pentru inițierea acestor înfrățiri.

După-masă s-au făcut primele trei înfrățiri: Parohia Ortodoxă Română din Mercheaș s-a înfrățit cu parohia *Cristo Redentore* păstorită de părintele Giovanni; Parohia Ortodoxă Română din Jibert s-a înfrățit cu Parohia *Santa Veneranda* (Sfânta Paraschiva) păstorită de părintele Michele, iar Parohia Ortodoxă Română din Homorod s-a înfrățit cu parohia *Cristo Lavoratore* a părintelui Giorgio.

Un prim pas concret a fost acela că fiecare preot ortodox a participat la slujba de seară în parohia cu care s-a înfrățit. După ce preotul romano-catolic a prezentat pe preotul român, acesta a adresat un cuvânt de salut credincioșilor prezenți la slujbă.

Întâlnirea s-a desfășurat la villa Borromeo, fostul sediu al Seminarului Mare (Facultatea de Teologie) din Pesaro.

Sâmbăta, 10 mai, s-au vizitat două mănăstiri de maici din Episcopia de Urbino: Mănăstirea Santa Veronica Giuliani din Mercatello și Mănăstirea Santa Chiara din Urbania.

Sâmbăta seara fiecare preot ortodox a participat la slujba privegherii sărbătorii Pogorării Duhului Sfânt (Veglia della Pentacoste). După slujbă fiecare preot ortodox s-a întreținut cu preotul romano-catolic și cu o parte din credincioșii parohiei prezenți la slujbă.

Duminică, 10 mai, preoții ortodocși au participat la Sf. Liturgie din fiecare parohie înfrățită. Au adresat un salut frățesc credincioșilor prezenți, iar după slujbă fiecare parohie a oferit o agapă frățească.

În după-amiaza zilei de duminică delegația română însoțită de părintele Giorgio Paolini, responsabil cu probleme ecumenice din cadrul Episcopiei de Pesaro, s-a deplasat la Ancona. Aici s-a făcut o scurtă vizită la Biserica unde slujește părintele Ioan Tobă, parohul comunității ortodoxe române din Ancona. Părintele ne-a explicat asupra activității din parohie. Apoi a avut loc o întâlnire cu părintele Valter Pierini, profesor de Teologie Ecumenică la Facultatea de Teologie din Ancona, precum și alți preoți catolici din Ancona interesați de problema promovării unui ecumenism practic (de tipul înfrățirilor) între parohii ortodoxe și parohii romano-catolice.

Luni, 12 mai, a avut loc la Mănăstirea San Francesco în Roverto o întâlnire cu preoți, călugări și călugărițe din Episcopia de Fano, interesați de problema promovării unui ecumenism practic dintre parohiile noastre. Aici s-a discutat și problema inițierii unor înfrățiri între comunitățile monahale din unele așezăminte monahale din Arhiepiscopia Sibiului și așezăminte monahale catolice din cele trei episcopii.

S-a convenit ca următorul pas să fie întreprins de frații noștri romano-catolici care au fost invitați să viziteze Arhiepiscopia Sibiului.

Martți dimineața delegația română s-a întors acasă, în drum oprindu-se la Padova și Veneția, unde au fost vizitate monumente de artă religioasă și istorice.

A consemnat,
Arhim. Visarion JOANTĂ

AGENDA PASTORALĂ
A Î.P.S. DR. LAURENȚIU STREZA
 Arhiepiscopul Sibiului și mitropolitul Ardealului
 – aprilie 2008 –

• **Marti, 1 aprilie.** Î.P.S. Sa a prezidat comisia de examinare a candidaților înscriși la concursul de ocupare a parohiilor vacante de oraș.

• **Miercuri, 2 aprilie.** A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie. A prezidat ședința permanenței operative a Arhiepiscopiei Sibiului.

• **Joi, 3 aprilie.** A participat la sediul Inspectoratului Județean de Jandarmi, la ceremonialul militar organizat cu prilejul sărbătoririi Zilei Jandarmeriei Române. Cu această ocazie a rostit o alocuțiune.

• **Vineri, 4 aprilie.** A avut program de lucru la cabinet.

• **Duminică, 6 aprilie.** A săvârșit Sf. Liturghie și a predicat la Biserica „Bunavestire” din Mediaș. L-a hirotonit întru diacon pe teologul Gheorghe Florea și întru preot pe diaconul Cristian Lazăr, pe seama parohiei Moardăș, protopopiatul Agnita. În aceeași zi, în calitate de președinte al Fundației „Reconciliere în Sud-Estul Europei”, a participat la Sibiu, la deschiderea și sfințirea Centrului interconfesional pentru comunicare între culturi, ocazie cu care a rostit o alocuțiune.

• **Luni, 7 aprilie.** A participat la ședința Biroului Senatului Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Seara, a participat la Biblioteca Astra Sibiu, la lansarea volumului *Alegerea patriarhului. 41 zile ale dezinformării*, apărut la editura Agnos.

• **Marti, 8 aprilie.** A avut program de audiențe și lucrări de birou.

• **Miercuri, 9 aprilie.** A examinat la Teologie Liturgică doctoranzii anului III de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”.

• **Joi, 10 aprilie.** A participat la vernisajul expoziției: „...prin mine, Ioan Pop zugrăvit”, organizat la Muzeul Țării Făgărașului.

• **Vineri, 11 aprilie.** A prezidat ședința permanenței operative a Arhiepiscopiei Sibiului.

• **Sâmbătă, 12 aprilie.** A oficiat slujba de punere a pietrei de temelie a Bisericii „Înălțarea Domnului” din localitatea Bod-Colonie, protopopiatul Săcele. În aceeași zi, a vizitat șantierul Bisericii „Nașterea Maicii Domnului” din cadrul spitalului militar „Regina Maria” Brașov și schitul „Sf. Ioan Botezătorul” din Poiana Brașov.

• **Duminică, 13 aprilie.** A slujit Sf. Liturghie și a rostit un cuvânt de învățătură la Biserica „Sf. Ioan Botezătorul” din cartierul Noua, Brașov. L-a hirotonit întru preot pe diaconul Gheorghe Florea pe seama parohiei Ormeniș, protopopiatul Rupea. L-a hirotonit întru iconom stavrofor pe P.C. pr. paroh Cornel Toma. În aceeași zi, a oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de zidire a Bisericii „Înălțarea Domnului” din localitatea Teliu-Vale, protopopiatul Săcele și a lucrărilor de zidire a Bisericii „Sf. Proroc Ilie Tesviteanul” din localitatea Victoria, protopopiatul Făgăraș.

• **Luni, 14 aprilie.** A prezidat ședința permanenței operative a Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de audiențe.

• **Marti, 15 aprilie.** A prezidat ședința cu preoții la protopopiatul Sibiu.

• **Vineri, 18 aprilie.** A prezidat ședința permanenței operative a Arhiepiscopiei Sibiului.

• **Sâmbătă, 19 aprilie.** A participat la slujba vecerniei la Catedrala mitropolitană.

• **Duminică, 20 aprilie.** *Praznicul Întrării Domnului în Ierusalim.* A oficiat Sf. Liturghie și a predicat la Catedrala mitropolitană. În aceeași zi, a avut o întâlnire cu preoții și episcopii de la parohiile din Sibiu, organizată în aula „Mitropolit Ioan Mețianu” de la Facultatea de Teologie. Seara a participat la slujba Deniei, la Catedrala mitropolitană.

• **Luni, 21 aprilie.** A avut program de lucru la cabinet. Seara a participat la slujba Deniei la Catedrala mitropolitană.

• **Marti, 22 aprilie.** A avut program de lucru la cabinet. Seara a participat la slujba Deniei la Catedrala mitropolitană.

• **Joi, 24 aprilie.** A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Seara a oficiat Denia celor 12 evangheli la Catedrala mitropolitană.

• **Vineri, 25 aprilie.** A slujit Taina Sf. Maslu la Catedrala mitropolitană. A participat la festivitatea prilejuită de depunerea jurământului militar, la Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă „General Eremia Grigorescu” din Sibiu, ocazie cu care a rostit o alocuțiune. Seara, a oficiat slujba Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos.

• **Sâmbătă, 26 aprilie.** A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala mitropolitană.

• **Duminică, 27 aprilie.** *Praznicul Învierii Domnului.* La ora 0⁰⁰ a oficiat Slujba Învierii, Sf. Liturghie din Ziua Învierii Domnului și a predicat la Catedrala mitropolitană. A oficiat, de asemenea, slujba Vecerniei (A doua Înviere) la Catedrală, iar la ora 14 a participat la procesiunea liturgică „Marșul Învierii”, pe care a inițiat-o și organizat-o prin centrul orașului. După-amiază a oferit o recepție la sediul mitropolitan, la care au participat oficialități locale, profesori de la Facultatea de Teologie, consilieri și angajați ai Arhiepiscopiei Sibiului, precum și preoții din Sibiu.

• **Luni, 28 aprilie.** A săvârșit Sf. Liturghie și a ținut un cuvânt de învățătură la Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din Brașov. L-a hirotonit întru diacon pe teologul Marian Micu și i-a hirotonit întru iconom pe P.C. preoți Eugen și Ciprian Comșulea.

• **Marti, 29 aprilie.** A săvârșit Sf. Liturghie și a predicat la Biserica „Intrarea Domnului în Ierusalim” din localitatea Avrig. L-a hirotonit întru diacon pe tânărul Adrian Ghindea și întru preot pe diaconul Marian Micu, pe seama parohiei Dacia, protopopiatul Rupea.

Pr. Drd. Cristian VAIDA

DIN ACTUALITATEA BISERICESCĂ PANORTODOXĂ

Sedința de lucru a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe a Ciprului.

În data de 6 mai a.c., cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Hrisostom al II-lea, Arhiepiscop de Noua Justiniana și Întâistător al Bisericii Ortodoxe a Ciprului, s-au desfășurat

la Nicosia lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe a Ciprului. Potrivit comunicatului de presă emis, între temele abordate au fost și următoarele: studierea „Documentului de la Ravena” referitor la dialogul dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică; dezbatere și clarificări ulterioare prezentării referatului mitropolitului Pavlos de Kirinias,

responsabilul Comisiei Sinodale Teologice pentru teme dogmatice. S-a hotărât ca discutarea „Documentului de la Ravena” să continue și pe parcursul următoarei întruniri sinodale; aprobarea interzicerii prezenței preoților la programele de televiziune și radio fără binecuvântarea scrisă a episcopului eparhial; evoluția anumitor proiecte de asistență socială etc.

(urmăre din p. 3)

(Sursa: www.romfea.gr, www.time.com, www.churchofcyprus.org; www.greekorthodox-alexandria.org, www.eleftherostypos.gr).

NOTĂ: În legătură cu *actul sinodal* din 1928, trebuie cunoscut faptul că în anul 1912, odată cu revenirea ținuturilor de nord ale Greciei la țara mamă, Patriarhia Ecumenică a lăsat mitropoliile din așa-zisele „Noi Teritorii” la Biserica Greacă, menținându-și dreptul de îndrumare duhovnicească. Actul la care ne referim constituie o înțelegere între Fanar și Biserica Greciei cu privire la modul administrării bisericesti și al îndrumării spirituale a mitropoliilor respective. Astfel, se prevede ca mitropoliile din „Noile Teritorii” (respectiv cele din Macedonia, Tracia, Epir și insulele din partea răsăriteană a Mării Egee) să aibă o reprezentare proporțională în Sinodul de la Atena, motiv pentru care Sinodul Permanent anual are șase mitropoliți din vechea Grecie și șase din „Noile Teritorii”. Potrivit înțelegerii, Fanarul trebuie înștiințat de cele ce se întâmplă în „Noile Teritorii”, despre alegerile și mutările mitropoliților, poate opta în favoarea unui candidat sau poate anula anumite propuneri. Mitropoliții vizati de acest act trebuie să-și trimită anual darea de seamă la Patriarhia

Ecumenică, pot să se adreseze Sinodului Patriarhiei Ecumenice, atunci când consideră că sunt nedreptățiți de către Sinodul Bisericii Greciei, fiind obligați, de asemenea, să-l pomenească pe patriarhul ecumenic în viață. Aceste prevederi nu au fost îmbrățișate de către Prea Fericitul Părinte Hristodoulos, fostul Arhiepiscop al Atenei și al întregii Grecii, ajungându-se în anii 2003-2004 la punctul culminant al crizei dintre cele două Biserici, când Patriarhul Ecumenic l-a scos din *Diptice* pe Arhiepiscopul Hristodoulos, momentul suprem al intrării în faza de schismă. Atitudinea noului Întâistător al Bisericii Greciei de astăzi este însă alta, diametral opusă celei la care ne-am referit anterior, Prea Fericitul Părinte Ieronim urmând ca în cadrul ședinței Sfântului Sinod din luna Iunie a.c., să propună armonizarea *Cartei Statutare* a Bisericii Ortodoxe a Greciei cu *Actul sinodal* din 1928, ceea ce înseamnă că rolul Patriarhiei Ecumenice în povățuirea spirituală și administrativ-bisericască a Greciei de Nord va fi unul extrem de evident (n.n.).

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

DAN PURIC, *Cine suntem*, Editura Platytera, 2008, 174 p.

Dintre cărțile cele mai vii care ne-au marcat lectura remarcăm pe aceasta, „Cine suntem” a maestrului Dan Puric. Texte comprimate sau mai largi cum sunt acestea: „Mătur poteca spre Biserica” (pp. 13-20, interviu cu Claudiu Târziu), „Dragostea, mai presus de artă” (pp. 21-33, interviu cu Alina Năstase), „Sensul vieții, al morții și al suferinței” (pp. 34-44, comunicare susținută la Simpozion internațional ortodox, Alba-Iulia), „Zodia supra-vieții” (pp. 45-65, convorbire cu realizatorul Robert Turcescu, Realitatea TV), „Demnitățile creștine” (pp. 66-92, conferință susținută la Alba-Iulia), „Cauză și efect” (pp. 93-110, interviu realizat cu Bogdan Gamalet, N24 TV), „Cele trei priviri” (pp. 111-131, interviu cu Robert Turcescu), „Zece leproși” (pp. 132-141, predică rostită la Mănăstirea Petru Vodă), „Cine suntem” (pp. 142-165), „Lumină de om și de neam românesc” (pp. 166-169, cuvânt rostit la înmormântarea Părintelui Atanasie, de la Mănăstirea Petru Vodă) devin mărturii simple și vindecătoare într-o lume din ce în ce mai lipsită de sănătatea rostirii.

Cuceritor și cucernic deopotrivă, Dan Puric reușește să propună spațiului românesc al mărturisirii publice o bucurioasă meditație asupra lucrurilor cu adevărat importante ale vieții în Hristos. Mereu recurent la modelele patristice primare și la cel oferit de Cuviosii zilelor noastre, Dan Puric oferă un posibil mod de propovăduire către omul modern, care nu doar că a uitat Cine este Dumnezeuul său ci și pe sine s-a pierdut în „nefințită”. Tineresc și matur tonul cărții ne-a plăcut în chip deosebit, dovedind o sănătate a rostirii greu identificabilă în alte scrieri.

ANDREI MARGA, *Religia în era globalizării*, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2003, 286 p.

Cine nu s-ar vrea lămurit asupra marilor frământări pe care le naște lumea modernă în frământările ei? Când lămurirea o face un om de talia intelectuală a D-lui Andrei Marga, bucuria cunoașterii se împletește cu bucuria lecturii. Cititorul este întâmpinat de autor cu întrebări și provocări ca acestea: „Ce este și ce ne pretinde globalizarea?” (pp. 13-32); „Noua pondere filosofică a religiei” (pp. 33-65); „Diagnoze ale situației religiei” (pp. 65-97); „O diagnoză a influenței actuale a religiilor” (pp. 97-114); „O diagnoză a situației religioase a timpului” (pp. 115-140); „Iisus în noile abordări creștine și iudaice” (pp. 141-188); „Revenirea la triumful Ierusalim, Atena, Roma” (pp. 189-216); „Baze pentru dialogul religiilor monoteiste” (pp. 217-230); „Asumarea finitudinii” (pp. 231-244); „Dumnezeu astăzi” (pp. 245-270); „Religia în era globalizării” (pp. 271-286). Fiecare capitol aduce cu sine nu doar informația nouă și limpezită în cercetare, ci și provocarea unei lucidități născută dinspre limbajul și cultura filosofică a autorului, constructor al unor opinii vrednice de reținut. La vremea de acum, când amestecul de concepte și de structuri filologice debordează de confuzii, cartea aceasta a D-lui Marga devine necesară lecturii.

Cuviosul Iustin Popovici, *Viața și minunile*, Ed. Sophia, 2008, 118 p.

O lectură a minunatei vieți și a nevoinelor Părintelui Iustin Popovici ne propune lucrarea *Cuviosul Iustin Popovici – Viața și minunile* (Ed. Sophia, 2008, 118 p.). Dintre multele forme de comemorare a unui astfel de Părinte, aceasta, aproape hagiografică, ne-a dus cu gândul că mai înainte de a cerceta teologia unor autori ar trebui să cunoaștem viața și nevoile lor. Lucrearea aceasta, ai căror editori români nu reușesc să ne spună nimic despre cei care au alcătuit-o, se deschide prin prezentarea amănunțită a vieții cuviosului mărturisitor, mare parte pe baza unor texte de Jurnal duhovnicesc inedite publicului român, continuate cu o scurtă culegere de texte ale Părintelui (din care Predica la Praznicul Sfântului Sava este copleșitoare prin actualitatea ei) și scurte prezentări ale minunilor săvârșite de către Cuvios. Personal am remarcat lupta Părintelui pentru construirea unei școli teologice duhovnicești, marcată de cunoașterea și trăirea unei vieți de sfințenie, pe apropierea de studenți și împreună slujitorii la altarul mărturisirii credinței, precum și minunatele pagini ale propriei creșteri duhovnicești. Curajul mărturisirii la vremuri de grea prigoană ca și limpezimea mesajului său sunt și ele aduse în prim-plan, spre bucuria cititorului.

Ne-am gândit mult dacă, înainte de a mai reedita o serie de lucrări ale unora dintre Părinții Ortodoxiei românești n-ar trebui să îmbiem pe omul simplu să le cunoască și să le urmeze pilda vieții, publicând cu smerită luminare, icoanele unor Părinți ca Dumitru Stăniloae, Ene Braniște, Ilie Cleopa ori pe mulți alții dintre aceia care, în plină prigoană comunistă, au constituit răspunsul duhovnicesc al Bisericii la nebunia lumii. Cartea aceasta, bucurie de nespus, poate fi de altfel un bun argument.

Mitropolitul LAURENȚIU

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se primesc pe adresa:

Redacția „Telegrafului Român”, 550179 – Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35

E-mail: telegrafulroman@yahoo.com

Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ISSN 1223-8392

COMITET REDACȚIE „TELEGRAFUL ROMÂN”:

Î.P.S. Dr. Laurențiu Streza – președinte;

Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan – redactor-șef; Dr. Ștefan

Toma – secretar de redacție; Pr. Cristian Vaida – secretar de

redacție adj.; Pr. Prof. Acad. Dr. Mircea Păcurariu – membru;

Pr. Prof. Dr. Ovidiu Moceanu – membru; Pr. Lect. Dr.

Nicolae Moșoiu – membru.

Abonamentul pe 2008 este de 25 lei

COD IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001.

Pentru SUA abonamentul este de 26 dolari

COD IBAN RO28 RNCB 0227 0360 5879 0012.

Pentru Europa abonamentul este de 12 euro

COD IBAN RO76 RNCB 0227 0360 5879 0021.

BCR Sibiu, Str. Emil Cioran nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.